

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

Стая бізнэс-лэдзі? Было б жаданне!

СТАР. 4

Героя мацуюць яго карані

СТАР. 6

Бег — у модзе!

СТАР. 8

29 ЖНІЎНЯ 2015 г.

СУБОТА

№ 165 (28023)

Кошт 2000 рублёў

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

УДАСКАНАЛЬВАЦЬ ТОЕ, ШТО МАЕМ

Гэта на сёння найлепшы шлях развіцця

ФОТА БЕЛТА

Учора Прэзідэнт Аляксандр ЛУКАШЭНКА, працягваючы рабочую паездку па Брэсцкай вобласці, наведаў Камянецкі раён, дзе азнаёміўся з ходам выканання яго даручэнняў па навадзненні тэхналагічнага парадку на далучаных да ААТ «Белавежскі» малочнаварных фермах былога СВК «Савецкая Беларусь».

Прэзідэнт пабываў на МТФ «Абярюшчына», дзе яму былі прадстаўлены вынікі яе рэканструкцыі і тэхнічнага перааснашчэння. Аляксандр Лукашэнка азнаёміўся таксама з тэхналагічным працэсам вытворчасці малака высокай якасці на рэканструяванай ферме. Прэзідэнт наведаў таксама мехдвор аддзялення «Расна» ААТ «Белавежскі», дзе азнаёміўся з яго работай па забеспячэнні высокай тэхнічнай гадоўнасці і эфектыўнай эксплуатацыі сучаснага машына-трактарнага парка.

У час наведвання аддзялення «Расна» Аляксандру Лукашэнку было далажана аб завяршэнні ўборкі збожжавых і нарыхтоўцы кармоў у Беларусі. Размова ў тым ліку ішла аб ўборцы кукурузы. Аляксандр Лукашэнка распарадзіўся там, дзе гэта больш мэтазгодна, убраць кукурузу не на зерне, а выкарыстоўваць яе пры нарыхтоўцы кармоў. Прэзідэнт даручыў таксама выпрацаваць стратэгію вырошчвання рапусу, які будзе прадугледжваць, што займацца вырошчваннем гэтай культуры павінны быць гаспадаркі, дзе гэта найбольш выгадна.

«Будучы год для сельскай гаспадаркі стане годам культуры земляробства», — зазначыў Прэзідэнт. Пры гэтым упор будзе зроблены на меліярацыю, дысцыпліну і кадры. Закранаючы апошні аспект, кіраўнік дзяржавы падкрэсліў: «Калі гэтага не будзе, колькі грошай ні давай, толку ад гэтага не будзе. Таму трэба ў карані ламаць кіраванне».

СТАР. 2

ХЛЕБ НА ДАЛОНЯХ

Сярод гараджан цяпер уваходзіць у моду пчы хлеб дома. А вось у вёсцы Лука Столінскага раёна паляшучкі робяць гэта спрадвеку. «Магазінны» ў вёску таксама прывозяць, але месціцы ўсё ж больш любяць свой.

— У нас паўвёскі самі хлеб пякуць — пшанічны, пышны, духмяны, — кажа Вольга ШЭЛЕСТ. — Мая маці і свякроў таксама пяклі і мне перадалі сваю хлебную навуку.

Сёння ў праваслаўных трэці Спас, які ў народзе называюць Хлебным. Як сустрэнуць свята Вольга Цімафееўна і яе зямлячкі? Вядома, свежаспечаным хлебам! Анатоля КЛЯШЧУК. Фота аўтара.

ЛІЧБА ДНЯ

8,8 МЛН ТОН

збожжа ўжо намалочана ўсімі катэгорыямі гаспадарак краіны. Гэта — з улікам грэчкі і проса. Намалот сельгасарганізацый склаў 8 млн 620 тыс. тон. У Мінскай вобласці намалачылі 2 млн 191 тыс. т збожжа, у Гродзенскай — 1 млн 717,4 тыс. т, у Брэсцкай — 1 млн 428,4 тыс. т. На палях Віцебскай вобласці сабралі 1 млн 362,9 тыс. т збожжа, у Магілёўскім рэгіёне — 1 млн 116,5 тыс. т, у Гомельскім — 984,4 тыс. т. Паводле даных Мінсельгасхарча, сельгасарганізацыям засталася ўбраць збожжавыя і зернебабовыя толькі з 0,2% плошчаў.

НАДВОР'Е СЁННЯ

Брэст	+ 17°
Віцебск	+ 18°
Гомель	+ 18°
Гродна	+ 17°
Магілёў	+ 17°
Мінск	+ 17°

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 29.08.2015 г.

Долар ЗША	17539,00
Еўра	19789,00
Рас. руб.	262,65
Укр. грыўня	815,77

Выбары-2015

ПРАВЕРЫЦЬ КОЖНЫ БЛАНК

Як у камісіях адсочваюць сапраўднасць подпісаў

«Мы, як па Старым пісанні і жывём: шэсць дзён працуем, а на сёмы адпачываем», — жартуе Генадзь ШЭБЕС, старшыня Кастрычніцкай раённай камісіі Мінска па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, член Мінскай гарадской арганізацыі Рэспубліканскай партыі працы і справядлівасці. Але ў кожнай жарце ёсць доля праўды. Трынаццаць членаў камісіі ў невялікім кабінэце працуюць плячо да пляча над болей чым 40 тысячамі подпісаў за кандыдатаў на ўдзел у выбарах ужо амаль тыдзень. У іх руках — запоўненыя бланкі, якіх пасля уважлівай праверкі і сапраўднасць можа паменшыцца.

— Спачатку мы выключаем подпісы выбаршчыкаў, якія зняты імі самімі да здачы лістоў у тэрытарыяльную камісію, — расказвае Генадзь Вульфавіч. — Напрыклад, чалавек угадаў, што распісаўся не за таго кандыдата ці перадумаў. Далей прыбіраем подпісы, выкарсленыя членам ініцыятыўнай групы. Гэта выпадкі, калі ён раптам дабавіў чалавека ў падпісны ліст, а пасля глядзіць — у таго пашпарт не беларускі, а іншай дзяржавы. Значыць, яго подпіс не правамоцны.

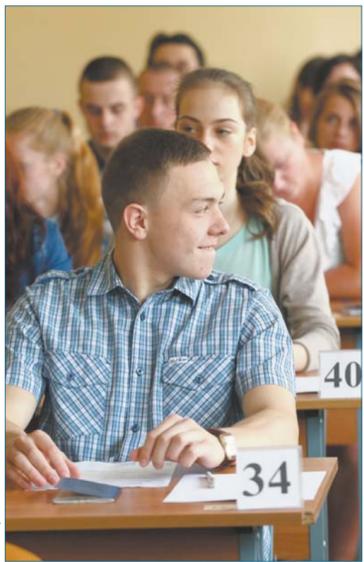
Па словах старшыні камісіі, трэці пункт праверкі — наяўнасць звестак аб кандыдаце — амаль заўжды з нулявым паказчыкам «браку», бо гэтыя пачатковыя графы запўняюцца праз камп'ютар перад зборам подпісаў. Але часам здараецца, што ў бланк забываюцца ўпісаць члена ініцыятыўнай групы. «Такія лісты мы таксама выключаем», — кажа Генадзь Шэбес.

СТАР. 2

Абітурыент-2015

АДМАЎЛЯЦА АД ЦЭНТРАЛІЗАВАНАГА ТЭСЦІРАВАННЯ НІХТО НЕ ПЛАНУЕ

А вось магчымасці для абітурыентаў могуць пашырыцца...

ФОТА МАРЫНЫ БЕГУНОВИЧ

Сёлета ў Дзяржаўную камісію па кантролі за ходам падрыхтоўкі і правядзеннем уступных іспытаў у вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навуковых установах паступілі 27 пісьмовых і 92 вусныя звароты. Аб гэтым на прэс-канферэнцыі, прысвечанай падвядзенню вынікаў уступнай кампаніі, паведаміла журналістам віцэ-прэм'ер беларускага ўрада, старшыня камісіі Наталля КАЧАНОВА. У тым ліку было некалькі зваротаў ад бацькоў абітурыентаў, якія палічылі, што веды іх дзяцей на цэнтралізаваным тэсціраванні былі ацэнены неаб'ектыўна.

— Мы вязалі ў Рэспубліканскі інстытут кантролю ведаў, каб паглядзець на тэставыя работы гэтых абітурыентаў, і ніякіх пытанняў наконт выстаўленых у сертыфікатах балаў у членаў камісіі не ўзнікла. Адна маці настаяла на тым, каб асабіста пераканацца, што атрыманая ацэнка адпавядае прадэманстраваным на экзамене ведам. Рэпетытар пераконаў бацькоў, што такой нізкай ацэнкі ў іх дзіцяці быць не можа. Ёй пайшлі насустрач і запрасілі ў інстытут

кантролю ведаў, каб развязаць усе сумненні, — дадала Наталля Качанова. Цэнтралізаванае тэсціраванне ў гэтым годзе праішла 99,2 тысячы чалавек. За розныя парушэнні правіл правядзення ЦТ (наяўнасць мабільных тэлефонаў, шпартгалкі) ад экзамену былі адхілены 12 чалавек — гэта ўдвая менш, чым у папярэднім годзе. Але ўжо пасля выяўлення ў экзаменацыйных аўдыторыях першых парушальнікаў члены дзяржаўнай камісіі наведвалі некалькі ВНУ, на базе якіх праходзіла ЦТ, каб асабіста пераканацца, што тлумачальная работа срод абітурыентаў праводзіцца якасна, а тых, хто парушаюць устаноўленыя правілы, робяць гэта свядома.

«ГЕАГРАФІЯ» СТАБАЛЬНІКАЎ

Сярод удзельнікаў ЦТ выпускнікі ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі гэтага года склалі амаль палову (47,4%). Адна трэць склаў выпускнікі папярэдніх гадоў. Астатняя з'яўляецца выпускнікамі устаноў сярэдняй спецыяльнай і прафесійна-тэхнічнай адукацыі.

СТАР. 2

Факт

У ПЕРШЫ РАЗ У НОВЫ КЛАС!

500 вучняў СШ №2 горада Нароўля сёлета сядуць за парты ў цалкам адноўленым будынку.

За два з паловай гады будаўнікі правялі капітальны рамонт памяшкання: узмацнілі вокнавыя сцены, замянілі дах, аконныя блокі, сістэмы ацяплення, вентыляцыі, водаправоды і каналізацыі, электрычны сетак. Таксама быў выкананы рамонт фасада, праведзена добраўпарадкаванне школьнай тэрыторыі. У цалкам адноўленых класных пакоях усталявана сучасная мэбля, камп'ютарная тэхніка і іншае неабходнае для навучнага абсталявання.

Работы па рэканструкцыі школы выконваліся ў адпаведнасці з дзяржаўнай праграмай сацыяльна-эканамічнага развіцця і комплекснага выкарыстання прыродных рэсурсаў Прыпяцкага Палесся на 2010-2015 гады. Выдаткі з пачатку будаўніцтва склалі больш за В\$4 млрд, пра што паведамілі ў прэс-службе Гомельскага аблвыканкама.

У першы вучэбны дзень першакласнікі Нароўлі атрымаюць у падарунак ад Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка сваю першую школьную кнігу «Беларусь — наша Радзіма».

Ірына АСТАШКЕВІЧ

ХРОНІКА АПОШНІХ ПАДЗЕЙ

СУСВЕТНЫМ ЛІДАРАМ ПРАДКАЗВАЮЦЬ ЯШЧЭ ГОД РЭЦЭСІІ

Міжнароднае рэйтынгавае агенства Moody's прадказвае Расіі яшчэ адзін год рэцэсіі. Прагноз для расійскай эканомікі на 2016 год пагоршаны: згодна з новымі ацэнкамі, ВУП зменшыцца на 0,5-1,5%. Падзенне цен на нафту, што аднавілася ў апошнім месяцы, і паслабленне рубля, якое рушыла за гэтым, паглыбляюць рэцэсію і здольны адкласці любое аднаўленне расійскай эканомікі да 2016 года. У аглядзе агенства Moody's гаворыцца, што падзенне цен на сыравіну і паслабленне валют Расіі і Бразіліі пагоршаць і без таго неспрыяльныя эканамічныя ўмовы ў гэтых краінах.

Прагноз эканамічнага росту ў дзяржавах G20 на наступны год паніжаны экспертамі Moody's да 2,8% з 3,1%. Паніжэнне прагнозаў адлюстроўвае галоўным чынам паслабленне чаканняў у адносінах да эканомікі Кітая, а таксама меркаванне пра тое, што негатывыя наступствы падзення цен на сыравіну тавары для краін G20 будуць больш сур'ёзнымі. Эксперты агенства пагоршылі і прагноз росту эканомікі ЗША на 2016 год да 2,6% з 2,8%, адзначыўшы, што негатывыя наступствы ўмацавання долара і зніжэння цен на нафту для амерыканскай эканомікі будуць мацнейшымі, чым чакалася.

У ЕўРОПЕ ПАБУДАВАЛІ САМЫ ДОЎГІ ТУНЭЛЬ

У Швейцарыі завершана тэхнічнае абсталяванне самага працяглага і глыбокага чыгуначнага тунэля ў свеце. Даўжыня Гатарскага тунэля складае 57 кіламетраў, над некаторымі участкамі знаходзіцца да 2,3 кіламетра горнай пароды. Уладальнік папярэдняга рэкорду, японскі тунэль Сайкан, амаль на 3 кіламетры карацейшы. Выпрабаваныя павіны пацацца ў кастрычніку.

Чакаецца, што цягнікі праедуць па тунэлі 3000 разоў, перш чым яго адкрыць для пастановай працы. Першыя пасажырскае перавозкі запланаваны на чэрвень 2016 года, а рэгулярныя зносіны пачнуцца ў снежні. Новая транспартная артэрыя дазволіць пасажырскаму цягніку дабрацца ад Цюрыха да Мілана на хуткасці ў 200 км/г за 2 гадзіны і 50 хвілін, што на 1 гадзіну менш за звычайны час. Праца над тунэлем пачалася ў 1996 годзе.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

СМАРТФОНЫ ДЭПРЭСІЮ НЕ ЛЕЧАЦЬ

Даследчыкі з Мічыганаўскага ўніверсітэта і Універсітэта Соган упэўнены: не варта выкарыстоўваць смартфон з мэтай пазбавіцца ад негатывы перажыванняў. Праз гэта можа развіцца залежнасць. Спецыялісты дадаюць, што рэальнае сацыяльнае ўзаемадзеянне нельга замяняць зносінамі з дапамогай электроннай прылады.

Паводле слоў навукоўцаў, зносіны сам-насам прадукваюць развіццё залежнасці ад смартфона. Даследчыкі параўналі выкарыстанне гаджэта для забавы са спробамі пазбавіцца з дапамогай яго ад негатывы эмоцыі. Залежнасць ад смартфона аказалася цесна звязана з другім выпадкам. Навукоўцы зрабілі выснову, што мабільны тэлефон так жа карыстацца ў мору, напрыклад каб заставацца на сувязі з сябрамі і сям'ёй. Але такія зносіны не павінны замяняць рэальнае ўзаемадзеянне. Дарчы, нядаўні эксперымент даказаў: чым больш чалавек выкарыстоўвае смартфон, тым вышэйшая ў яго рызыка дэпрэсіі.

КОРАТКА

Беларусь з 1 верасня паніжае экспартныя пошліны на нафту і нафтапрадукты, што вывозяцца за межы мыйтай тэрыторыі Еўразійскага эканамічнага саюза. Стаўка экспартнай пошліны на сырую нафту зніжана з \$133,1 да \$109,2 за 1 т.

Міжрадавае пагадненне Беларусі і Ізраіля аб адмене віз уступіць у сілу 26 лістапада.

У Беларусі аб'яўлены новы рэспубліканскі водна-балотны заказнік «Жада». Новы заказнік будзе знаходзіцца на тэрыторыі Мёрскага і Шаркаўшчынскага раёнаў Віцебскай вобласці (агульная плошча — 7 118 га).

У краіне абмежавана купанне на вадаёмах 38 зон адпачынку. Купанне дзяцей абмежавана на 11 зонах адпачынку.

Аргенцінскі форвард іспанскай «Барселонь» Ліяньэл Месі прызнаны лепшым футбалістам Старога Свету ў сезоне-2014/2015.

ШУКАЦЬ ПОСПЕХ НА ГЛАБАЛЬНЫМ РЫНКУ

Краіна рыхтуецца да правядзення 79-й Генеральнай асамблеі МЭК

У Мінску адбыўся навукальны семінар, прысвечаны падрыхтоўцы тэхнічных спецыялістаў нашай краіны да працы ў пасяджэннях тэхнічных камітэтаў па стандартызацыі. Семінар праводзіўся ў рамках падрыхтоўкі да 79-й Генеральнай асамблеі Міжнароднай электратэхнічнай камісіі (МЭК), якая адбудзецца ў Мінску з 5 па 16 кастрычніка 2015 года.

Сакратар Нацыянальнага камітэта МЭК Рэспублікі Беларусь, дырэктар прадпрыемства «БЕЛЛІС» Юрый ПАШЫК на адкрыцці семінара падкрэсліў, што рашэнне МЭК аб правядзенні ў Беларусі Генеральнай асамблеі — беспрэцэдэнтнае, паколькі для такіх статусных мерапрыемстваў гэтая міжнародная арганізацыя выбірае рэгіёны, якія паспяхова працуюць або уяўляюць патэнцыяльную цікавасць для развіцця бізнесу і прамысловасці. «Урад Беларусі таксама падтрымлівае правядзенне гэтага мерапрыемства, таму наша задача — зрабіць так, каб яно стала эфектыўным для эканомікі краіны, айчынных прадпрыемстваў, бізнесу і тэхнічных экспертаў», — сказаў ён.

У сваю чаргу, менеджар МЭК Ян-Хенрык ЦЫДЭ-МАН адзначыў, што камісія ўважліва сочыць за працаўладкаваннем да 79-й Генеральнай асамблеі, і выказаў упэўненасць у поспеху гэтага мерапрыемства. Праграма навукальнага семінара ўключала разгляд стратэгіі МЭК як у галіне стандартызацыі, так і ацэнкі адпаведнасці.

— Сёння нельга сказаць, што тая ці іншая прадукцыя выраблена ў адной канкрэтнай краіне: сыраві-

на, кампаненты, тэхналогіі пастаўляюцца з розных краін. У гэтым глабальным ланцугу паставак эфектыўна могуць удзельнічаць толькі тыя краіны, якія карыстаюцца міжнароднымі стандартамі, у тым ліку МЭК. Акрамя таго, мы выкарыстоўваем працэдурны ацэнкі адпаведнасці, якія стымулююць якасць, канкурэнтаздольнасць, пашырэнне рынку, — падкрэсліў Ян-Хенрык Цыдэман.

На думку менеджара МЭК, удзел кампаній у працэсе стандартызацыі — гэта прамы шлях да іх поспеху на глабальным рынку. Дадзены працэс не менш важны і для малых, і для сярэдніх прадпрыемстваў, паколькі, уживаючы стандарты, яны могуць канкураваць з сусветнымі лідарамі.

Удзел жа беларускіх экспертаў у пасяджэннях тэхнічных камітэтаў/падкамітэтаў па стандартызацыі ў рамках 79-й Генеральнай асамблеі МЭК ён ацаніў як выдатную магчымасць для прафесійных зносінаў з сусветнымі экспертамі, абмеркаванняў пытанняў, якія ўяўляюць цікавасць для прамысловасці і бізнесу краіны, атрымання новых ведаў і глабальнага бачання развіцця галіны.

Падчас семінара Ян-Хенрык Цыдэман падрабязна азнаёміў удзельнікаў са структурай арганізацыі, роляй нацыянальных камітэтаў у яе працы, этапамі распрацоўкі міжнародных стандартаў і іншых нарматыўных дакументаў, інструментамі ў галіне ацэнкі адпаведнасці. Практычным значэнсць мелі і прадстаўленыя рэсурсы і сэрвісы на сайце МЭК, якія дапамагаюць экспертам эфектыўна працаваць. Дар'я ШОЦК.

УДАСКАНАЛЁВАЦЬ ТОЕ, ШТО МАЕМ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Кіраўнік дзяржавы падраўніў, што ў сельскай гаспадарцы забеспячэнне дысцыпліны з'яўляецца цяпер пытаннем нумар адзін. Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што гэтай галіне дзяржава ўдзяляе асабліваю ўвагу, аказвае падтрымку, у тым ліку фінансавую, забяспечваючы АПК, у прыватнасці, высокапрадукцыйнай сучаснай тэхнікай. «Жалезная дысцыпліна, каб захаваць тэхніку, — сказаў Прэзідэнт. — Патрэбны жалезны кіраўнік, жалезны парадак».

На думку кіраўніка дзяржавы, менавіта гэтым пытаннем трэба ў сельскай гаспадарцы ўдзяляць сёння пільную ўвагу. Вялікае значэнне мае таксама дакладнае выкананне тэхналогіі. «Калі няма тэхналогіі — гэта злычэства, — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. — Злычэства той, хто закопвае збожжа ў зямлю і ходзіць, глядзіць, чакае ўрадкава. Гэта злычэства, нельга гэтага дапускаць».

ЧАЛАВЕЧЫ ФАКТАР

Кіраўнік дзяржавы закрануў тэму дысцыпліны і ў час размовы з прадстаўнікамі працоўнага калектыву ААТ «Белавежскі» і жыхарамі вёскі Расна. «Без дысцыпліны мы будзем ісці па нахільнай, — сказаў Прэзідэнт. — Будзе дысцыпліна, парадак, у тым ліку тэхналагічны — мы будзем развівацца».

«Калі будзе добры кіраўнік, пару-тройку моцных спецыялістаў — гаспадарка будзе адряджацца. Калі таго няма — не патрэбны тады ні тэхніка, ні грошы, ні зарплата. Гэтай гаспадарцы не будзе», — прадоўжыў Прэзідэнт. Найлепшым, наводзіць яго слоў, будзе шлях удаканалення таго, што ёсць. «Не трэба нічога ламаць. У нас на ломку і памылкі грошай няма», — адзначыў Аляксандр Лукашэнка.

Прэзідэнт падкрэсліў, што «добра працуючыя людзі павінны і добра зарабляць, добра жыць і быць прыкладам для іншых».

«У Беларусі сёння толкі гультай можа жыць дрэнна», — упэўнены Аляксандр Лукашэнка. Усё ў руках чалавека, і ён перш за ўсё сам павінен паклапаціцца аб сабе і аб сваёй сям'і, а потым патрабаваць ужо ад дзяржавы, якая, адзначыў Прэзідэнт, «павінна займацца сваімі функцыямі, а кожны грамадзянін павінен рабіць тое, што ён павінен рабіць, кіраўнік — тое ж самае».

ПСІХАЛОГІЮ ТРЭБА МЯНЯЦЬ

Гаворачы аб сітуацыі на валютным рынку, Прэзідэнт звярнуўся да прысутных: «Навошта долар? Купіць імпартнае і паехаць у Егіпет адпачыць?» — звярнуўся кіраўнік дзяржавы да прысутных. «Перажывём. Вазьміце Белавежскую пушчу — духаты някай, цудоўнае паветра. Brasлаўскія азёры. Азёр халапа, абмялялі крыху, але вады халапа. Адпачнём як-небудзь у гэты цяжкі час дома», — адзначыў Прэзідэнт.

Паводле слоў Аляксандра Лукашэнка, у краіне выпускаецца выдатная прадукцыя. Заканчваецца мадэрнізацыя камвольнага камбіната, ільнаводчай галіны, выпускаецца ўвесь спектр баваўнянай прадукцыі. «І рынкі з'явіліся, і прадаём, і з задавальненнем купляюць наша, беларускае», — адзначыў кіраўнік дзяржавы.

«Давайце наша, беларускае, паносім! — прадоўжыў Прэзідэнт. — Няхай лепш яго будзе крыху не тых мод, без дзірак на калянах.» «У нас жа чыстая прадукцыя, мы ДАС ТЫ захавалі. Бо харчаванне і адзенне — гэта здароўе чалавека», — дадаў кіраўнік дзяржавы.

«Усё мы ўвеем рабіць, усё робім, але трэба больш глядзець на сябе, на сваю краіну і купляць сваёго. Будучы спажываць 10 мільярд чалавек і тыя 2 міль, якія праз нас пастаянна рухаюцца, дык і прадаваць за межы краіны застаюцца зусім нічога — праблем не будзе. Таму трэба яшчэ і сваю псіхалогію мяняць», — лічыць Прэзідэнт.

«У нас ёсць група спекулянтаў, які і ў любой краіне, якія прывыклі гуляць: сёння купляю, заўтра перапрадам. Не, з дзяржавы ў азартныя гульні не раю гуляць. Цяпер адпусцілі курс. Хочаце купіць долар — плаціце тую цану, якая складаецца на рынку. Мы яго не трымаем, проста назіраем за цэнамі. І трымаць небяспечна», — адзначыў кіраўнік дзяржавы.

ЗАСУХА НЕ СТРАШНАЯ

Нама падстаў хваляюцца наконнт наступстваў засухі для харчовай бяспекі краіны, выказаў упэўненасць Прэзідэнт, адказваючы на пытанне, ці ёсць апасенні, што краіна сутыкнецца з няхваткай прадуктаў харчавання, сыравіны для перапрацоўчай прамысловасці ў сувязі з аманальнай гарачынёй. Нягледзячы на засуху, у гэтым годзе ў Беларусі атрыманы добры ўраджай збожжа. Намалочана прыкладна на 500 міль т, чым у 2014-м. Пры гэтым у краіне створаны запас у памеры 2 міль т. «Таму насельніцтву хваляюцца не трэба. Мы ўжо сёння маем менавіта столькі, колькі нам трэба па дзяржаказе збожжа, і цяпер гаспадаркі просяць узяць у іх збожжа», — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

Прэзідэнт прызнаўся, што ў сувязі з засухай яго хвалюе сітуацыя на Палессі, паколькі «яны пацярпелі больш за ўсё — там яскі». У бліжэйшы час кіраўнік дзяржавы мае намер асабіста азнаёміцца са станам спраў у гэтым рэгіёне. «Але ў мяне няма ніякіх сумненняў у тым, што краіна наступстваў гэтай засухі не заўважыць», — падкрэсліў Прэзідэнт.

ЧАМУ ВУЧАЦЬ У ШКОЛЕ?

Перад пачаткам новага навучальнага года ў размове была закранута і тэма навучання дзяцей. Аляксандр Лукашэнка расказаў аб захвалення свайго малодшага сына Мікалая, адзначыўшы, што яго малодшы сын вучыцца толкі ў школе. «Я ў інтэрв'ю не чытаю, але мне дакладваеюць, што пішучы, быццам бы ён адзін дзень схадзіў, а потым да яго прыходзіць. Нічога падобнага! Маё дзіця вучыцца толкі ў школе, у вясковай школе. Мы там жывём недалёка, у той жа вёсцы вучыцца дзіця. Там 500 з лішнім дзяцей ў школе», — сказаў ён.

Прэзідэнт расказаў, што Мікалай шмат займаецца спортам. І больш таго, сур'ёзна займаецца музыкай. «Тры дні ў тыдзень па дзве гадзіны музычнай школы. Гэта перагручка сур'ёзна», — заўважыў Аляксандр Лукашэнка.

Гаворачы пра школьныя нагрукі, Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу, што ў краіне пачалі удаканалёваць агульнаадукацыйны працэс. Пад гэту задачу назначылі новага міністра адукацыі. Прэзідэнт у бліжэйшы час мае намер разгледзець, як ідзе работа ў гэтым напрамку.

«Дзеці па 6 гадзін, рэдка 5, у школе і па 2-3 гадзіны дома — яны шмат займаюцца, у тым ліку ў суботу. І што я заўважыў? Ды дзеці дзецьмі перасталі быць пры гэтых нагрукках! Хто згорбіўся, у каго скалілёз — нездаровае пакаленне, — адзначыў Прэзідэнт. — 5-6 урокаў плюс 2 дома — усё 8 гадзін. Слухайце, 11 гадоў — малых, ці ён можа вытрымаць гэта?»

Кіраўнік дзяржавы падкрэсліў, што менавіта па гэтай прычыне было прынята рашэнне аддаць суботу на працоўнае навучанне і фізічнае выхаванне. Аднак, паводле яго слоў, у многіх школах пайшоў іншы перакос: «Усё вырашылі, што субота — гэта на работу не хаджу, выхадны. Не, субота — гэта разгрузачны дзень для мазгоў, нагрузка фізічная, каб дзеці раслі нармальна».

«Ну што такое? Хлопец у 17-18 гадоў пасля арміі прыходзіць і не ведае, што такое малаток, сякера, стамеска, фуганак, рубанак, напільнік, долата і гэтак далей, — прадоўжыў Прэзідэнт. — А лямпачку ўкруціць? Спачатку палец сусне, каб праверыць, ці ёсць там напружанне, а потым лямпачку закручвае. Катастрофа! Таму я хачу, каб хача б, які нас, вучылі ў школе гэтакім элементарнаму, а можа, і не толкі элементарнаму на ўроках працы».

«Фізыкультура павінна праходзіць не так, як у нас у школе бывае: кінуў мяч — і цяляпаіся. Гэта павінны быць спаборніцкія мерапрыемствы. Хтосьці гуляе ў футбол, хтосьці ў валейбол, баскетбол... А гэта можна зрабіць, калі ў цэбе не 40 мінут. Гэта ж трэба пераапрацуцца, а ў добрых школах і душ прыняць дзіцяці. А што ты за 45 мінут зробіш? Нічога. Таму трэба вынесці на суботу гэтыя мерапрыемствы», — лічыць беларускі кіраўнік. «Вось што трэба было зрабіць», — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

«Дзеці перагружаны нават пасля таго, які былі прыняты пэўныя меры. І цяпер мы іх працоўваем. Але я боюся, каб палку не перагнуць», — дадаў кіраўнік дзяржавы.

Прэзідэнт паабяцаў, што з наступнага навучальнага года школьныя падручнікі будуць спрошчаны. Гэты працэс пачаўся ўжо. «Поўнаасцю пераарбілі Мы пазбавім у школе дзецей ад таго, каб ім упікалі прадметы і аб'ёмы ведаў з вышэйшай школы», — сказаў кіраўнік дзяржавы.

У той жа час Прэзідэнт падкрэсліў, што ў цэлым беларуская адукацыя не ўступае сусветным стандартам.

Паводле БЕЛТА.

■ Парламенцкі дзённік

УЛАДЗІМІР АНДРЭЙЧАНКА ПРЫМЕ ЎДЗЕЛ У СУСВЕТНАЙ КАНФЕРЭНЦЫІ СПІКЕРАЎ ПАРЛАМЕНТАЎ

Учора старшыня Палаты прадстаўнікоў Уладзімір Андрэйчанка сустрэўся з Санакам Самарасінхам, Пастаянным каардынатарам ААН/Пастаянным прадстаўніком Праграмы развіцця ААН у нашай краіне.

Як паведамляе прэс-служба ніжняй палаты, «адбыўся абмен меркаваннямі аб стане і перспектывах развіцця супрацоўніцтва Палаты прадстаўнікоў з установамі сістэмы ААН у Беларусі».

Асабліва ўвага, па інфармацыі прэс-службы, была нададзена падрыхтоўцы ўдзелу старшыні Палаты прадстаўнікоў у ІV Сусветнай канферэнцыі спікераў парламентаў, якая пройдзе ў Нью-Ёрку з 31 жніўня па 2 верасня.

«Гэтае найважнейшае міжнароднае мерапрыемства збярэ кіраўнікоў парламентаў з больш чым 140 дзяржаў, у тым ліку і Рэспублікі Беларусь, — гаворыцца ў паведамленні. — У рамках форуму будзе абмяркоўвацца шырокае кола праблем глабальнага значэння. Уладзімір Андрэйчанка выступіць на пленарным пасяджэнні канферэнцыі, а таксама правядзе шэраг двухбаковых сустрэч».

Надзея ЮШКЕВІЧ. yushkevich@zviazda.by

АДМАЎЛЯЦЦА АД ЦЭНТРАЛІЗАВАНАГА ТЭСЦІРАВАННЯ НІХТО НЕ ПЛАНУЕ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

У 277 выпадках (па 9 вучэбных прадметаў) абітурыенты паказалі абсолютныя вынікі — 100 балаў: па рускай мове — 83, беларускай мове — 18, матэматыцы — 89, грамадазнаўстве — 29, англійскай мове — 23, хіміі — 21, фізіцы — 7, біялогіі — 5 і гісторыі Беларусі — 2. А 11 абітурыентаў атрымалі 100 балаў па двух вучэбных прадметах.

Сярод стабільнікаў 111 чалавек з'яўляюцца выпускнікамі гімназій, 59 — ліцэяў, 72 закончылі сярэднія школы, 1 выпускнік сярэдняй спецыяльнай навукальнай установы і 23 выпускнікі папярэдняй гадой.

Наталія Качанова з задавальненнем адзначыла, што сярэд удавальніку 100-балльных сертыфікатаў ёсць не толькі мінчане і жыхары абласных цэнтраў, але і абітурыенты, якія навукаліся ў сельскіх школах (8 чалавек), у школах малых населеных пунктах (6 чалавек) і ў райцэнтрах (105 чалавек).

ФІЗІКА І МАТЭМАТЫКА — У АЎТСАЙДАРАХ

Як і ў папярэднія гады, горш за іншыя прадметы абітурыенты здалі фізіку і матэматыку. Ноль балаў абітурыенты атрымалі ў 237 выпадках, прычым 6 чалавек умудрыліся набраць ноль балаў адразу па двух вучэбных прадметах. Большасць нулявых вынікаў мела менавіта на ЦТ па фізіцы і матэматыцы.

Тэставы бал, ніжэйшы за ўстаноўлены мінімальны парог на ЦТ, па дзяржаўнай мове і першай профільнай дысцыпліне набралі 35 трыч 205 чалавек, гэта значыць, што кожны трэці абітурыент аўтаматычна выбыў з прэбійнай кампаніі і не мог удзельнічаць у конкурсе. Адначасова па трох прадметах не пераадолеў парог 2031 абітурыент, па двух — 10 572, па адным — 20 602.

Мяркую, што адна з прычын, чаму абітурыенты дрэнна здаюць тэсціраванне па матэматыцы і фізіцы, — гэта праца педагогаў. Калі настаўнік не зацікавіў дзіця сваім прадметам, калі для вучня ў пэўны момант нейкая інфармацыя засталася незразумелай, а настаўнік гэта не заўважыў, то праблема далей

■ Добрая навіна!

ПЕРШАЯ ЎЗНАГАРОДА ПЕКІНА

«Бронзу» ў скарбонку нашай краіны прынесла Аліна Талай

Учора на чэмпіянаце свету па лёгкай атлетыцы, які праходзіць у сталіцы Кітая, адбыўся фінальны забег на 100 метраў з бар'ерамі. Наша суайчынніца ўстанавіла новы рэкорд Беларусі, пераадолеўшы дыстанцыю за 12,66 секунды, гэты вынік дазволіў ёй заваяваць бронзавую ўзнагароду планетарнага першынства. Выйграла забег прадстаўніца Ямайкі Даніэль Уільямс (12,57), «себрабро» нечакана ўзяла немка Сіндзі Роледзэр (12,59).

Узнагарода Аліны Талай адкрыла лік беларускім медаліям на чэмпіянаце свету па лёгкай атлетыцы ў гэтым годзе.

Нагадаем, першы вялікі поспех прыйшоў да Аліны ў 2008 годзе на юніёрскім чэмпіянаце свету, калі ў фінале бегу на 100 метраў з бар'ерамі яна фінішавала на 4-м месцы, паказаўшы найлепшы вынік з еўрапейскіх удзельніц.

нарастае як снежны ком, — падзялілася сваім бачаннем сітуацыі Наталія Качанова. — На жаль, былі часе, калі на педагагічны спецыяльнасці наступалі не самыя моцныя абітурыенты. І цяпер яны ўжо ў якасці настаўнікаў прыйшлі ў нашы школы. Таму мы ў гэтым годзе вельмі парадаваліся за тое, што сітуацыя з наборам на педагагічны спецыяльнасці змянілася ў лепшы бок. Усе яны вельмі хутка ўкамплектаваныя.

КАНКУРС НА ЖУРНАЛІСТА

Міністр адукацыі Міхаіл ЖУРАКОЎ дадаў, што прахадныя балы павялічыліся па многіх педагагічных спецыяльнасцях. Так, у Мазырскім дзяржаўным педагагічным універсітэце на спецы-

найшоўшай уступнай кампаніі. На жаль, мелі месца выпадкі, калі сярэдні бал дакумента аб адукацыі падліваўся няправільна, што пагаршала умовы для абітурыента пра падліку агульнай сумы балаў (за тры серты-

фікаты і атэстат). Акрамя таго, дзяржаўная камісія знайшла шэраг недакладнай інфармацыі ў зборніках «Абітурыент-2015», дзе прыводзіліся, напрыклад, няправільныя звесткі па памеры аплаты за навучанне.

Улічваючы змяняюцца кантынгенту абітурыентаў з прычыны дэмаграфічнай сітуацыі, гучалі прапановы істотна скараціць колькасць месцаў на платнай форме навучання ў ВНУ.

— Мы вырашылі, што рабіць гэта не трэба. Чаму маладыя людзі не могуць вучыцца ў сваёй краіне, калі мы можам прадаставіць ім такую магчымасць? — патлумачыла сваю думку віцэ-прэм'ер.

Дарэчы, прыватныя ўстановы вышэйшай адукацыі выканалі план прэб'юсу ў гэтым годзе толкі на 46,3%.

Наталія Качанова запэўніла, што кошт навучання ў беларускіх ВНУ ў найбліжэйшы год змяняць не плануецца. Будучы дзейнічаць раней заключаныя дамовы. Што тычыцца павелічэння сумы навучання для першакурснікаў, то гаворка ідзе не пра павышэнне кошту, а пра кампенсацыю тых выдаткаў, якія нясе сёння ВНУ для навучання маладога чалавека. А яны пастаянна растуць. Кошт навучання для першакурснікаў установаўцацца з улікам дзёнчонага памеру тарыфнай стаўкі першага разраду, устаноўленай для работнікаў бюджэтных арганізацый, узроўню цэн і тарыфаў на камунальныя паслугі і паслугі сувязі па стане на 1 ліпеня гэтага года.

Наталія Качанова, у сваю чаргу, распавяла пра недахопы

Надзея НІКАЛАЕВА. nikalaeva@zviazda.by

АГУЛЬНЫЯ ПОГЛЯДЫ, АГУЛЬНАЯ СТРАТЭГІЯ

У Маскве ў Пасольстве Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі 2 верасня прайдзе круглы стол «Беларусь — Расія: агульны погляд у будучыню». Да ўдзелу ў ім запрошаны прадстаўнікі творчай інтэлігенцы дзвюх краін.

— Да разгляду пісьменнікам і навукоўцам прапанаваны наступныя тэматычныя блокі — «Беларуска-расійскае адзінства: мінулае, сучаснае, будучыня», «Агульная культурная прастора — крок да разумення адзін аднаго», «Воплі і перспектывы расійска-беларускага літаратурнага супрацоўніцтва», — падзялілася сваім бачаннем мяркуемай размовы міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія АНАНІЧ. — Сярод арганізатараў круглага стала — не толькі наша міністэрства, але і Саюз пісьменнікаў Беларусі, і Выдавецкі дом «Звязда», і федэратыўна-нацыянальная культурная аўтаномія «Беларусь Расіі».

З пытаннем пра тое, з якімі думкамі і меркаваннямі да ўдзелу ў круглым сталё рыхтуюцца пісьменнікі Расіі, мы звярнуліся да члена Саюза пісьменнікаў Расіі, нашага земляка Валерыя КАЗАКОВА. І вост што пачулі ў адказ:

— Сёння, як ніколі, патрэбен дыялог. Канструктыўны пошук мадэлі развіцця — гэта і стратэгія ў развіцці беларуска-расійскіх адносін. Традыцыйнае гістарычнае, духоўнае пабраціцтва павінна быць дэманстрацыяй моцы і сілы нашага сяброўства, вызначэння галоўных прыярытэтаў, узаемапавагі адзін да аднаго. Беларусь асабліва сёння багата людзьмі міралюбства, грамадскай і сацыяльнай згоды. Прыемна, што з гэтымі ідэямі фарміруюцца і стасункі паміж пісьменніцкімі супольнасцямі Беларусі і Расіі. Ведаю асабіста, колькі добрых спраў робіць Міністэрства інфармацыі Беларусі ў гэтым напрамку. Альманах «Сугуччэ», які са штогадовага стаў паўгадавым, сёлета быў прысвечаны творчасці пісьменнікаў Масквы і Санкт-Пецярбурга. А, напрыклад, новае выданне «Блакаднай кнігі» Даніла Грана і Алеся Адамовіча ў «Мастацкай літаратуры» — гэта ж дарогага каштуй! Гэта і ўзнаўленне класікі, і патрыятычнае, духоўнае выхаванне грамадства, моладзі сіламі нашай беларуска-расійскай супольнасці.

Да ўдзелу ў круглым сталё спрычынца і вядучыя расійскія масмедыя — «Російская газета», «Вечерняя Москва», літаратурна-мастацкая часопісы і газеты.

Кастусь ЛАДУЦКА,

Мінск — Масква.

■ Выбары-2015

ПРАВЕРЫЦЬ КОЖНЫ БЛАНК

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Найбольш за ўсё падпісаў не ўлічваюцца па чвэрцым паказчыку — «грамадзяне, якія не пражываюць на тэрыторыі раёна, горада, абласнога цэнтара, раённага горада». Так адбываецца вельмі часта, нават калі член ініцыятыўнай групы ходзіць па кватэрах дамоў раёна. Бо чалавек можа пражываць па адным адрэсе, а быць прапісаным па іншым. Ужо не кажучы пра збор подпісаў на вуліцы...

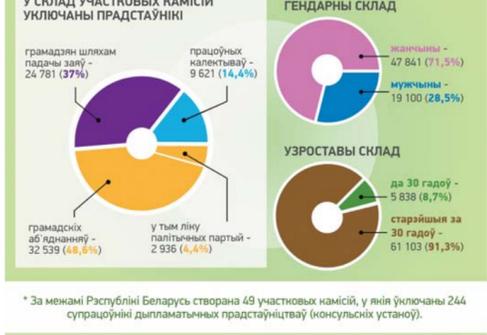
І толкі пасля таго, як усё несапраўднае подпісы выключаны і падрабязныя акты здадзены ў ЦВК, робіцца далейшай дваццаціпрацэнтная выбарка для правяркі на дакладнасць. «Часам трапляецца адзін ліст, у якім відавочна ўсё напісана адной рукою», — дзеліцца вопытам Геннадзь Вульфавіч. Ён зьяртваецца да членаў камісіі, і тыя хутка працягваюць праз стол нам адзін такі. Безумоўна, старшыня камісіі мае рацыю, бо пры адным позірку на дакумент складаецца адчуванне, што ён заплюнены пад капірку ці спісаны з нейкай базы. «Раней у такіх выпадках мы аддавалі лісты на градалягніную экспертызу. Але спецыялісты не могуць даць 100-працэнтную гарантыю, што почырк адзін і той жа. Таму зараз зьяртваемся да саміх грамадзян ці ў адпаведна

органы. Там правяраюць, ці сапраўды па пазначаным адрэсе пражывае чалавек, які падпісаўся. Ці не змяніў пашпарт, дзе ён ўвогуле знаходзіцца», — тлумачыць суразмовец. Старшыня камісіі прызначаецца, што не ўсе члены ініцыятыўнай групы вопытныя і падрыхтаваныя і часам не заўважаюць відавочных рэчаў: «Напрыклад, што ў чалавека не пашпарт грамадзяніна Беларусі, а толькі пасведчанне на права жыхарства». Па сутнасці, ніхто не абавязвае абшчыніку падпісаў не памыліцца. Але праца камісіі пры сумленным падыходзе членаў груп значна аблягчаецца. «Калі б члены ініцыятыўнай груп хача б дзясятыю частку артыкулаў Выбарчага кодэксу ведалі і разумелі, то працэс бы праходзіў нашмат хутчэй», — кажа ён.

На маё пытанне «Ці не «замыльваюцца» вока цэлы дзень правяраць бланкі?» Геннадзь Шэбес упэўнена адказвае: «Не». «Для гэтага і даецца так шмат дзён. Калі казаць пра тэхналогію, то спачатку мы хутка праглядаем дакументы, пасля больш уважліва і трэці раз максімальна пільна. Бо за адзін раз усе памылкі не ўбачыш», — падсумоўвае ён і працягвае правярку.

Вераніка ПУСТАВІТ.

pustavit@zviazda.by

* За межамі Рэспублікі Беларусь створана 49 участкавых камісій, у якіх ўключаны 264 супрацоўнікі дыпламатычных прадстаўніцтваў (консульскіх устаноў).

Крыніца: ЦВК Беларусі.

© Інфарграфіка БЕЛАТА

КАМПАНІЯ ПРАХОДЗІЦЬ СПАКОЙНА

У сваім чарговым відзавароце да выбарчыкаў Лідзія ЯРМОШЫНА, старшыня Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзенні дзяржаўных рэферэндумаў, паведамля, што правярка подпісаў працягнецца да першага верасня.

— Тэрытарыяльныя выбарчыя камісіі раёнаў і гарадоў зараз правяраюць вашы подпісы, аддадзеныя ў падтрымку вылучэння кандыдатаў у Прэзідэнты, — праінфармавала старшыня ЦВК. Гэтая правярка працягнецца да першага верасня. Пры гэтым тэрытарыяльныя выбарчыя камісіі правяраюць подпісы візуальна, а таксама аптываюць грамадзян, якія паставілі гэтыя подпісы, у выпадку ўзнікнення сумненняў у іх сапраўднасці. Пра вынікі правяркі мы праінфармуем вас пазней, пасля таго як адпаведная інфармацыя наступіць у абласныя і Мінскую гарадскую выбарчыя камісію.

Старшыня Цэнтральнай камісіі нагадала, што выбарчыя камісіі ўжо створаны. — Гэта менавіта тыя выбарчыя органы, якія будуць працаваць з вамі, накіруюць вам запрашэнні, а пасля арганізуюць галасаванне як па месцы знаходжання самой выбарчай камісіі, так і па месцы жыхарства для тых грамадзян, якія не змогуць прыйсці на выбарчыя ўчасткі, — адзначыла яна.

Па словах Лідзія Ярмошына, менавіта ўчастковая выбарчыя камісіі з'яўляюцца

Жыві і квітней, Беларусь!

УЧОРА, СЁННЯ, ЗАЎТРА

«Змагли захаваць усё найлепшае»

Дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу традыцыйна выказалі свае меркаванні наконт таго, як развівалася наша краіна на працягу апошніх 20-25 гадоў.

Віталь БУСЬКО, старшыня Пастаяннай камісіі па міжнародных справах:

— 1991 год. Нараджаецца новая дзяржава. Няма вопыту, няма адпаведнага заканадаўства, аднак ёсць упэўненасць, што свабодалюбівы народ пераадолее цяжжасці і створыць квітнеючую дзяржаву. 1994 год. Прэзідэнцкія выбары. Чаканне новага. Прымаецца курс на пабудову сацыяльна арыентаванай дзяржавы. Сёння. Мы маем усё атрыбуты суверэннай дзяржавы, расце наш аўтарытэт у міжнароднай супольнасці. Праводзіцца шматвектарная міжнародная палітыка, актыўна ўдзельнічаем у інтэграцыйных працэсах. 3

1 студзеня 2015 года наша краіна — член Еўразійскага эканамічнага саюза, які бярэ свой пачатак ад Мытнага саюза і ЕўрАзЭС.

Што чакае маю краіну заўтра? Гэта пытанне сёння задае сабе ці не кожны мой суайчыннік. Свет скаланаюць крызісы, ваенныя канфлікты. Вайна ідзе ля самага нашага парога. З упэўненасцю магу сказаць, што 11 кастрычніка кожны грамадзянін маёй краіны стане кавалём сваёй і яе будучыні. Упэўнены, што мы зноў выберем стабільнасць, адсутнасць канфліктаў на глебе нацыянальных і рэлігійных супярэчнасцей, магчымаць працаваць і выхоўваць сваіх дзяцей пад мірным небам. Іншы шлях вядзе ў нікуды. Я веру ў мудрасць свайго народа.

Тамара КРАСОЎСКАЯ, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі па правах чалавека, нацыянальных адносінах і сродках масавай інфармацыі:

— Незалежнай Беларусі споўнілася 24 гады. Важна падвесці вынікі: мы змагли захаваць усё найлепшае, што дасталася нам ад Савецкага Саюза. Гэта агульнадаступная і бясплатная адукацыя, традыцыйны ачышчальны вышэйшы школы, дзяржаўная сістэма падрыхтоўкі кадраў, бясплатнае медыцынскае абслугоўванне. Усё гэта пацвярджае тое, што прыярытэтам сацыяльнай палітыкі нашай краіны з'яўляецца абарона інтарэсаў людзей і падтрымка сям'і як сацыяльнага інстытута — гэта таксама адна з найважнейшых функцый беларускай дзяржавы. Сёння кожны грамадзянін можа разлічваць на пенсійнае забеспячэнне, кожная маці — на фінансавую падтрымку пры нараджэнні дзяцей. Праца ў гэтым кірунку з'яўляецца, безумоўна, нацыянальным прыярытэтам. Паспяхова выконваецца праграма дэмаграфічнай бяспекі краіны, дзяржава з дапамогай ільгот і сацыяльных гарантый падтрымлівае жаданне бацькоў нарадзіць дзіця.

Наша краіна робіць стаўку на розум, талент і высокае прафесійнае майстэрства грамадзян, таму адукацыя і выхаванне падрастаючага пакалення з'яўляюцца важнымі напрамкамі сацыяльнай палітыкі. Пра гэта сведчаць не толькі лічбы, статыстыка, але і сусветныя рэйтынгі. Беларусь заняла 58-е месца са 130 краін па ўзроўні сацыяльнага развіцця ў 2014 годзе, абагнаўшы Расію і Украіну, 53-е месца са 180 краін у сусветным рэйтынгі па індэксе чалавечага развіцця.

Асаблівы клопат дзяржава працягвае ў адносінах да пажылых людзей: ветэранаў вайны, ветэранаў працы, інвалідаў, а таксама тых, якія не ў стане паклапаціцца пра сябе самі. Для іх створаны і ствараюцца дамы-інтэрнаты, дзе забяспечваецца догляд на сучасным узроўні з улікам патрэб кожнага.

Увогуле, усё, што робіцца сёння ў нашай краіне, — робіцца найперш для чалавека. Іншых дасягненняў можна дамагчыся, толькі калі захаваем наш агульны дом, а для гэтага мы павінны паклапаціцца пра бяспеку краіны. Калі яна будзе захавана, то мы зможам забяспечыць наша далейшае развіццё.

Алена БЕРАСНЕВА, член Пастаяннай камісіі па дзяржаўным будаўніцтве, мясцовым самакіраванні і рэгламенце:

— У Парламенце я прадстаўляю політэканфесійны горад Гродна. У нас гістарычна на адной вуліцы суседнічалі царква, касцёл, сінагога. На тэрыторыі вобласці ёсць дзве мячэці, адзіная ў Беларусі лютэранская кірха. Для мяне і для кожнага грамадзяніна нашай краіны вельмі важна, што ў сучаснай Беларусі праводзіцца паслядоўная дзяржаўная палітыка, накіраваная на ўмацаванне дружбы і згоды паміж прадстаўнікамі ўсіх рэлігійных напрамкаў і нацыянальнасцей. І ў мінулыя гады, і цяпер — падчас станаўлення і развіцця суверэннай дзяржавы — у нас захоўваецца ўстойлівы этнаканфесійны мір. Гэта нельга не шанаваць, асабліва сёння, калі ў іншых краінах з прычыны адсутнасці адказнасці дзяржавы ўзнікаюць сутыкненні і нават войны, у аснове якіх ляжыць этнічная, расавая, лінгвістычная або канфесійная неярлімасць.

Па даных перапісу насельніцтва 2009 года, у нашай рэспубліцы пражываюць прадстаўнікі 141 нацыянальнасці. Беларусамі сябе ўсведомляюць 83,7% насельніцтва. 8,2% назвалі сябе рускімі, 3,1% — палякамі, 1,6% — украінцамі, 0,1% — яўрэямі. Але нікому з прадстаўнікоў нятытульных нацыянальнасцей ніколі не даводзілася сутыкацца з непаважлівым стаўленнем да сябе ні на працы, ні ў зносінах з людзьмі ў побыце. Дзяржава клопаціцца пра захаванне гісторыка-культурнай і духоўнай спадчыны, свабоднае развіццё культур усіх нацыянальных супольнасцей. Сваёй паслядоўнай палітыкай яна кансалідавала грамадства, і мы нават не можам сабе ўявіць, што можа быць інакш.

Падрыхтавала Надзея ЮШКЕВІЧ.

Добрая навіна

...І ТРЫ ЧАЛАВЕКІ НА МЕСЦА

У Мінску прыпыніўся адток маладых кадраў са сферы адукацыі.

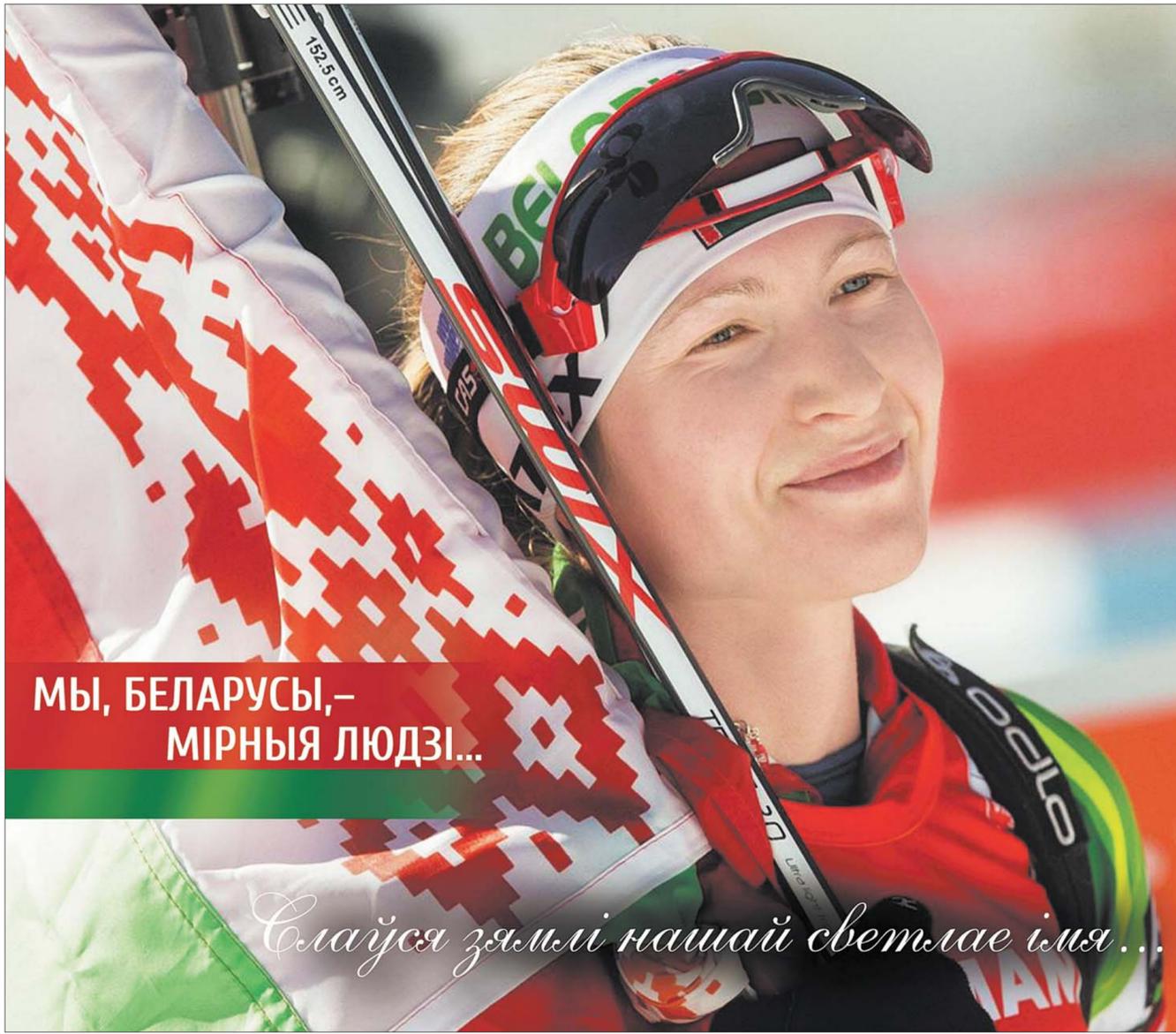
Паводле інфармацыі Камітэта па адукацыі Мінгарвыканкама, працэнт замацаванасці маладых спецыялістаў у сярэднім па галіне складае каля 68 працэнтаў, у той час як яшчэ два гады таму ён не перавышаў 40 працэнтаў. Цяпер у сістэме адукацыі сталіцы працуюць больш за 46 тысяч работнікаў, з якіх у адукацыйным працэсе заняты больш за 30 тысяч. Па меркаванні спецыялістаў камітэта, з задачай па забеспячэнні ўстаноў адукацыі кадрамі ўсіх спецыяльнасцей горад у асноўным спраўляецца, хаця і не без пэўных складанасцей. У прыватнасці, дэмаграфічная сітуацыя апошніх гадоў прывяла да недахопу выхавальцаў і настаўнікаў пачатковых класаў. Для выпраўлення сітуацыі па заяўцы Камітэта па адукацыі Мінгарвыканкама педагогічны ўніверсітэт павялічыў набор студэнтаў на гэтыя спецыяльнасці. Апроч таго,

у Мінскім дзяржаўным каледжы сферы абслугоўвання ўжо другі год вучацца будучыя выхавальцы дзіцячых садкоў, а з гэтага года — і настаўнікі пачатковых класаў. Спецыяльнасці аказаліся запатрабаванымі: на адно месца прэтэндавалі тры чалавекі. З улікам гэтага праз год у сталіцы плануецца ўзнавіць працу гарадскога педагагічнага каледжа і пашырыць пералік спецыяльнасцей, па якіх будуць рыхтаваць спецыялістаў.

Толькі лічбы

Сёлета ў сталічныя школы і гімназіі прыйдуць 463 маладыя спецыялісты, 42 з якіх будуць працаваць настаўнікамі пачатковых класаў. Недахоп настаўнікаў у пачатковай школе складае менш за 13 працэнтаў. У Мінску налічваецца 243 школы, сёлета за парты ў іх сядуць каля 171 тысячы вучняў. Плануецца адкрыць больш за 900 першых класаў для 23,4 тысячы дзетак.

Сяргей СТАРЫНАЎ

МЫ, БЕЛАРУСЫ, —
МІРНЫЯ ЛЮДЗІ...

Слаўся зямлі нашай светлае імя...

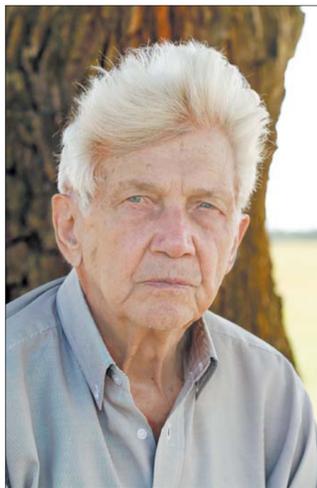
Праз сэрца

Алесь САВІЦКІ, пісьменнік, ветэран Вялікай Айчыннай вайны

СОНЦА, ШТО СТВОРАНА ТВАІМІ РУКАМІ

Нядаўна, жніўніскім адвечоркам, сядзеў я на вялізным пляскатым камені, што ляжыць на затравелым узмежку непалалёк ад старых і магутных дубоў ускрай Лысагорскага поля пад Заслаўем. За дубамі хутка і велічна апускалася на грабеньчык лесу вечаровае сонца — вялізнае, агнянае і загадкавае, асвятляючы наваколле мяккім і лагодным святлом.

Праводзіць сонца на спачын — гэта ўжо зрабілася пэўным рытуалам шмат у каго з пісьменнікаў: «Лысагорцаў» — членаў садовага таварыства «Узгор'е 2». На пачатку жыцця гэтага таварыства валуна, што ёсць цяпер на ўзмежку і аддзяляе «шнуры», выдзеленыя літфонду гадоў дваццаць таму, не было: мы з пэтам Уладзімірам Скарыніным вывернулі яго з глыбіні зямлі — болей тыдня працавалі да поту, высвідоўваючы

Фота Сяргея Нікіцічука

патрабавальны жаночы голас: «Дамой, даражэнькая! Дамой хадзем. Там жа дзядуля нас чакае!..»

Праз нейкі час насупраць мяне, на каляіне, пракладзенай яшчэ з вясны амаль усутык з літфондаўскімі шнурамі (некаторыя з якіх ужо закінуты, зараслі бярозкамі і раскідзістымі сасонкамі), спынілася дзяўчынка гадоў на сем-восем, спытала здзіўлена, але па-сяброўску і даверліва:

— Дзядзечка, а ў цябе ёсць дом? Не адразу сціямі, што да чаго. Не паспее нічога адказаць. А дзяўчынка ўдакладніла настойліва:

— Пытаюся пра дом, дзядзечка. Дом у цябе ёсць?

І тут да мяне дайшло. Дзяўчынка ўбачыла ў маёй асобе гаротніка. І моцна ўстрывожылася. Ноч насюваецца, а дзядуля адзінокі, сярод поля, ля цяпельца грэцца, бо ісіці яму, відаць, няма куды. Усцешна і радасна затахкала сэрца маё. І на словы падзякі не паскупіўся: ды ёсць, ёсць у мяне дом. І надзейны ён, і з добрай страхой, і з печкай нават ды камянам...

Гэта дзяўчынку дужа ўзрадавала. Яна бегла па каляіне, нібыта ўцякаючы ад жанчыны, якая ішла следам, і не казала, а як бы песню спявала:

— Тады добра, дужа добра! Добра, добра! Дужа добра, калі добра нам усім... У вечаровым сутонні постаці дзяўчыны і жанчыны расталі вельмі хутка. А я сядзеў каля амаль згаслага цяпельца ашаломлены, ўзрадаваны і дакараў сябе за тое, што не пазнаёміўся з дзяўчынкай, не сказаў ёй добрага слова падзякі, пачаў расхвальваць свой дом, дзе і дах добры, і печка, і камін...

Недзе праз тыдзень, зноў жа на адвечорку, ля каменя гарэла вогнішча. Але я быў ля яго не адзін. На камені, паміж Уладзімірам Скарыніным і мной, сядзела Ксенія, тая дзяўчынка, што пыталася ў мяне пра дом. Я ўжо ведаў шмат пра яе: і што жыве яна ў Мінску, і што сёлета пойдзе ў трэці клас, і што яна праўнучка Міколы Жыгоцкага, былога навуковага супрацоўніка музея Якуба Коласа, які напісаў болей за дзясятак кніг пра народнага песняра і нядаўна прыняты ў члены Саюза пісьменнікаў Беларусі. Насупраць, па другі бок вогнішча, сядзелі Ірына, цётка Ксеніі, і Валяціна Скарыніна.

Ксенія з Ірынай зрабілі свой дарунак агню — прыцягнулі з сасновага ўлеску па барэмку сухога бярозавага вецця, і агонь ахвотна прыняў яго. Белаваты дымок пакрысе сплыў за поле, завіс на тапелевых пасадаках. За імі, на бліжнім далейшым, плавіўся аграмадны сонечны дыск, і краёчак яго ўвачавідкі патанаў у нешырокай хмарнай паласе.

Нейкі час мы моўчкі сачылі за вечаровым сонцам, назіраючы, як змяняе сваю афарбоўку асвечаны ім далейшым. Правая далонь Ксеніі ляжала на маім плячы, левая — на плячы Уладзіміра Скарыніна, былога вянца аднаго з фашысцкіх лагераў смерці, а цяпер выдатнага паэта, Лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі. Яго пераклады на беларускую мову «Боскай камедыі» Дантэ і бліскучых вершаў Байрана пашырылі абсягі культуры беларускага краю і набылі сусветную вядомасць.

Яблыньвым кічкам Ксенія пасунула да сярэдзіны вогнішча абгарэлыя смалкі. Снапок іскраў кінуўся ў вечаровае неба, і гэта дужа ўсцешыла яе. Яна выгукнула ў радасным здзіўленні:

— О-о-о-ой! Гэта ж салют! Мой салют! Непаўторная радасць дзіцячага зорных іскрынак у дзіцячых вачах. Неўзабаве цётка Ірына лагодна закамандавала: — Развітайся, мая дарагая галубачка, з нашымі добрымі сябрамі. Бяжым дамоў. Наш дзядуля нас чакае... А небу, дубам, полю і агню дзякуй скажам...

Утраіх мы яшчэ доўга стаялі ля гранітнага валуна, зачараваныя цяпыннай ночы, нізкім небам, на якім ужо запаліліся першыя зоры. Ля нашых ног свяцілася прыгаслае, але ўсё яшчэ агнянае кола буйнога вуголля, роўнае, бачнае, быццам цыркулем абведзенае — вельмі падобнае на тое, што нядаўна схавалася за ўсё яшчэ нязгаслы далейшым. Дзівосна змейкі жылі на ім сваім жыццём: то роўна чырванелі, то ўспыхвалі сіне-белым колерам, то таямніча пераліваліся, рассыпаючы і зноў аднаўляючы сваё поле, дзівоснае і казачнае ў сваёй сіле і велічы.

— Сонца, што створана тваімі рукамі, — ціха і задумліва прамовіў Уладзімір Скарынін, нібыта чытаючы радок нікому яшчэ не вядомага верша.

А я падумаў, узіраючыся ў жывое кола зыркага вуголля ля нашых ног: тое, што яно сёння гэтае незвычайнае, вельмі заканамерна — стваралі яго і ручкі маленькай Ксеніі, дзяўчыны, у сэрцы якой жывуць любоў і спагада. Жывуць, аніколі не згаснуць, таму што сэрца гэтай дзяўчыны аніколі не бачыла знішчальнага агню смерці. Не бачыла, таму што ён, той знішчальны агню смерці, сядзеў у гэтай святой зямлі, семдзсят гадоў таму. Яго, той агонь нянавісці і злосці, пахавалі яе бацькі і дзяды, смелыя і адважныя абаронцы Айчыны, перад мужнасцю якіх жывыя сёння схіляюць у сардэчнай павазе і ўдзячнасці свае галовы.

У разуменні новымі пакаленнямі гэтай святой праўды светлая будучыня нашага роднага краю, нашы Воля і Незалежнасць.

Жнівень 2015 г., Лысая гара

■ Жанчына і бізнес

Нарадзіла дзяцей, пабудавала дом, пасадыла дрэва. Місія выканана?

Вераніка Малашка лічыць, што ўсё яшчэ наперадзе

У большасці выпадкаў жанчына валодае талентамі, якія яна проста не выкарыстоўвае і не спрабавала ніколі выкарыстоўваць. Магчыма, баіцца мяняць сваё жыццё, магчыма, у яе няма блізкага чалавека, які б падтрымаў. Некаму проста не хочацца выходзіць з камфортнай прывычнай зоны і пачынаць усё з нуля. «Неабавязкова ставіць перад сабой нейкую глабальную мэту. Пачніце з малага. І калі ў вас атрымалася, можна заняцца нечым больш значным. Пospех можа быць выпадковым, але, як правіла, гэта вынік доўгай і карпатлівай працы», — так лічыць бізнес-лэдзі з Дзяржынска Вераніка МАЛАШКА.

Усё пачалося з маленькага прадуктовага магазіна. Спачатку за прылаўкам стаялі ўсяго два прадаўцы, дапамагала ім і сама гаспадыня. Продаж ішоў паспяхова, фінансавыя справы наладжваліся, з'явіўся прыбытак, а калектыву значна павялічыўся.

— На пэўным этапе, недзе праз 5-6 гадоў, я асансавала, што бізнес не падае ўніз, але і не рухаецца ўгору. Так бы мовіць, прыняў канкрэтную гарызанталь, і я па ёй іду, як бы застыўшы на адным месцы, — прызнаецца мая суразмоўца. — Захацелася чагосьці большага: дынамікі, новага штуршка. І тут прапанавалі папрацаваць у касметычнай кампаніі. Я згадзілася, паколькі бізнес быў звязаны з жаночай прыгажосцю і здароўем. Але напярмак для мяне быў незнаёмы: гандаль і сэрвіснае абслугоўванне насельніцтва касметычнай прадукцыяй высокай якасці па рэцэптах тывебцай і кітайскай медыцыны, спалучанымі з нанатэхналогіямі.

І тады Вераніка Малашка зразумела, што не хапае ведаў. У Маскве закончыла курсы касметолога.

— Мне спадабалася, што кампанія дае сваім супрацоўнікам шмат не толькі ў фінансавым плане, але і ў плане навучання, самаўдасканалення, прафесійнага росту. Я прайшла шмат трэнінгаў па бізнэсе: як з'ядаць калектыву, як ім кіраваць, накіроўваць, дапамагаць развівацца людзям, ставіць мэту і дасягаць яе.

Бізнес не абмяжоўваецца толькі Дзяржынскам, мае даволі распаўсюджаную сетку спецыялізаваных крамаў па ўсёй Беларусі. Сваю краму Вераніка Леанідаўна таксама не закрыла.

— Гэта маё дзясцішка, — кажа яна. — У мяне настолькі прафесійна калектыву, што не падвядзе. У любы час магу з'ехаць і ведаю: усё будзе ў парадку.

— **Жанчыне цяжэй займацца бізнесам, чым мужчыну, ці ўсё залежыць ад індывідуальных якасцяў, здольнасцяў? — пацікавілася ў Веранікі Малашкі.**

— Безумоўна, жанчыне даводзіцца цяжэй, — упэўнена яна. — Яна маці, жонка, гаспадыня.

Хочацца надаць больш часу бізнесу і пры гэтым не забыць пра сям'ю. Я жыву ў прыватным доме: ёсць агарод, цяпляцца, сабакі, коцікі. Выратоўвае тое, што ў хатніх справах дапамагаюць муж, дзеці.

«Калі чалавек разумее, што гатовы перажыць непрадбачанасці, калі мае дакладную мэту, строіць план дзеянняў наперад, то нельга прагарэць ушчэнт. А невялікія падзенні непазбежныя».

Спачатку Аляксандр скептычна ставіўся да занятку жонкі (маўляў, займаеешся нечым незразумелым). Але яна папрасіла: толькі не перашкаджай. І калі ён убачыў вынікі, пачаў актыўна дапамагаць Вераніцы ў вольны ад работы час.

— **А дзеці вучацца ў маці бізнесу? — спытала ў сваёй суразмоўцы.**

— Дачка зацікавілася, таму што яна дзясцічка і ёй вельмі блізка касметычны напрамак. А сын, як патэнцыяльны прадпрымальнік, падлічвае: які прыбытак прынясе справа, калі пашырыць сетку магазінаў, — смяецца Вераніка Леанідаўна.

— **Многія пачынаюць бізнес і прагараюць. А вы не баіцеся з гэтым сутыкнуцца?**

— У бізнэсе бываюць і ўзлёты, і падзенні. Мабыць, усё залежыць ад таго, наколькі чалавек упэўнены ў сваіх сілах. Напрыклад, як у паўсядзённым жыцці: хачу пабудавць дом, выхаваць і вывучыць дзяцей, падарожнічаць.

Словам, чалавек ставіць перад сабой мэту і ідзе да яе, падымаецца на больш якасны матэрыяльны ўзровень. Так і ў бізнэсе. Калі ён разумее, што гатовы перажыць непрадбачанасці, калі мае дакладную мэту, строіць план дзеянняў, то нельга прагарэць ушчэнт. А невялікія падзенні непазбежныя.

Як прызналася Вераніка Малашка, у бізнес яна пайшла, найперш рэалізаваць сябе, свае задумы і, бясспрэчна, забяспечыць сваю сям'ю. Яе выхоўвала мама адна, без бацькі. У дзяцінстве, падлеткавым узросце дзясцічцы хацелася і новую сукенку, і прыгожыя рэчы, і пабываць за мяжой, але не дазвалялі фінансавыя магчымасці.

— Хачу, каб мае дзеці жылі ў дастатку, падарожнічалі, мелі самае лепшае. Спачатку мы жылі ў Мінску ў кватэры на 40 квадратных метрах, адчувалі дыскамфорт. Пабудавалі дом у Дзяржынску. Цяпер імкнемся яго ўладкаваць, зрабіць узорным з усіх бакоў. Грэх нам з мужам скардзіцца на жыццё: нарадзілі дзяцей, займелі дом, пасадылі дрэвы. Здавалася б, асноўную місію выканалі. Але праз два гады дачце паступаць, трэба даць ёй добраў адукацыю. А, значыць, неабходна працаваць на перспектыву, развіваць бізнес.

— **Адна, другая, трэцяя прыступкі... і так да бясконнасці? А як жа адпачынак, культурнае самаўдасканаленне?**

— Мы ходзім у кіно, тэатры, наведваем розныя мерапрыемствы. Два разы на год ездзім у адпачынак. Можна сказаць, аб'ехалі ўсю Беларусь, шмат якія краіны Еўропы і Азіі. Дадам, што мая геранія клопаціцца не толькі пра сваіх дзяцей.

— Яна дапамагае сіротам, выхаванцам сацыяльных прытулкаў, з малазабеспечаных і неўладкаваных сям'яў, дзясцічых дамоў. Удзельнічае ў кампаніях, акцыях, мерапрыемствах, што ладзіць тэрытарыяльны цэнтр сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва. Падтрымлівае тых, хто мае ў гэтым патрэбу, можна сказаць, у крыві Веранікі, — расказала старшыня Дзяржынскага раённай арганізацыі Беларускага саюза жанчын Тацяна КУЖАЛЕВІЧ.

Удзел у гэтай арганізацыі для Веранікі Малашкі значыць шмат. «Гэта пастаянныя зносіны з паспяховымі жанчынамі: маці, грамадскімі актывістамі, кіраўнікамі прадпрыемстваў, прадпрымальнікамі. Кожная з іх мае ў сваім кірунку дзейнасці, так бы мовіць, значны стаж. Я вучуся ў іх жыццёваму вопыту і жаночай мудрасці, актыўнасці, разуменню, куды і з кім ісці далей», — сцвярджае мая суразмоўца.

І яшчэ шпрых: у раённым конкурсе ў мінімцыі «За паспяховы дзюбт у бізнэсе» перамагла Вераніка Малашка. Наперадзе — пакарыць вобласць, краіну. І гэта цалкам пад сілу энергічнай жанчыне з блакітнымі іскрыстымі вачыма.

Тацяна ЛАЗОЎСКАЯ. lazovskaya@zviazda.by

■ Акцэнты

КАБ БІЗНЕС НЕ ПРАСТОЙВАЎ У ЧАКАННІ...

Дыялог дзяржавы з прадпрымальнікамі: глабальныя змены па ўсіх напрамках

Нядаўна міністр эканомікі Беларусі Уладзімір Зіноўскі заявіў, што рухавік прагрэсу будучай пясцігодкі — хуткае развіццё малых і сярэдніх прадпрыемстваў. Ужо сёння гэты сектар адыгрывае важную ролю ў эканоміцы краіны. У аб'ёме ВУП доля малага і сярэдняга бізнесу займае 25%, пры гэтым яшчэ дзясціць гадоў таму яна складала толькі 16%. Дзясцігуць падобнага прагрэсу, у якім маюць выгады і бізнес, і дзяржава, магчыма толькі ў выпадку кансалідацыі намаганняў.

Спрасцілі жыццё

Дзяржава робіць стаўку на малы і сярэдні бізнес. Сёння, нягледзячы на ўсе праблемы ў сусветнай эканоміцы, гэты сектар не губляе сваіх пазіцый. Такое ўстойлівае становішча прадстаўнікі бізнесу маглі заняць у выніку сумеснай працы з дзяржавай. Па словах намесніка дырэктара **дэпартаменту па прадпрымальніцтве Пятра АРУШАНЬЯНЦА**, дзясціючы Дырэктыве №4 «Аб развіцці прадпрымальніцкай ініцыятывы і стымуляванні дзелавой актыўнасці», за апошнія пяць гадоў прыняты 193 заканадаўчыя акты, якія лібералізавалі і ўдасканалілі прадпрымальніцкую дзейнасць.

«Пазітыўныя змены закралі розныя пытанні спрашчэння і рэгулявання цэнаўтварэння, кантрольна-нагляднай дзейнасці. Скарончана амаль удвая колькасць адміністрацыйных працэдур, а тыя, што засталіся, — уніфікавалі і спрасцілі. У галіне ліцэнзавання перыяд падрыхтоўкі дакументацыі скараціўся з 25 да 12 дзён. А, як мы ведаем, час каштуе грошай, і мы робім так, каб бізнес не прастойваў у чаканні», — адзначыў Пётр Арушаньянц.

За апошнія пяць гадоў адбыліся глабальныя змены па ўсіх напрамках. Ужо цяпер Міністэрства эканомікі выступіла за ініцыятыўвай абнаўлення палажэнняў Дырэктывы №4. Дакумент яшчэ падчас сваёй падрыхтоўкі шырока абмяркоўваўся з дзелавой супольнасцю, прадстаўнікі якой усюсілі свае карэктывы.

«Напрыклад, сёння ёсць праблема выкупу арэндатарамі дзяржаўнай маёмасці, у якую яны доўгі час інвестуюць свае сродкі. Існуе правіла, згодна з якім прадпрымальнік мае прывяртытнае права выкупу дзяржаўнай ўласнасці, калі ён арэндуе яе звыш трох гадоў. А зараз мы хочам прадугледзець крытэрыі, пры адпаведнасці якім яму не ў праве адмовіць у выкупе маёмасці», — удакладніў намеснік дырэктара.

У краіне таксама спрасцілі многія працэдурныя пытанні, якія сёння можна вырашаць у электронным выглядзе і эканоміць на гэтым час. Аптымізавалі і падаткаабкладанне. Па словах Пятра Арушаньянца, зараз дзейнічае мараторый на змяненне падатковых ставак і ўвядзенне новых падаткаў, а адміністраванне дзясціючы дэпартаменту па прадпрымальніцтве максімальна спрашчаецца і пераходзіць у электронную форму.

Прадпрымальнікі пайшлі ў глыбінку

За апошнія пяць гадоў бізнес-клімат паляпшаўся не толькі ў буйных гарадах, але і на перыферыі краіны. Асноўным крокам тут стала выданне Дэкрэта №6 «Аб стымуляванні прадпрымальніцкай дзейнасці на тэрыторыі сярэдніх, малых гарадскіх паселішчаў, сельскай мясцовасці».

«Прымяненне гэтага дакумента мела адчувальны эфект. За 2,5 года колькасць суб'ектаў гаспадарання

ў малых гарадах вырасла на 38%. Для параўнання: у буйных гарадах гэта лічба складала толькі 1,5%. У сельскай мясцовасці стварыліся ўнікальныя прывабныя ўмовы. Прычым гэта датычыцца не толькі гандлю, які сёння хоць і скарачаецца, аднак па-ранейшаму займае найбольшую долю — каля 39%. Папулярна сёння весці бізнес становіцца ў сектары прамысловай вытворчасці», — падкрэсліў Пётр Арушаньянц.

Актывізацыя дзелавой ініцыятывы адбываецца і за кошт дзяржаўных субсідый. Банк развіцця з 2014 года пачаў рэалізоўваць праграму для малага і сярэдняга бізнесу.

«Мы імкнемся адмовіцца ад ільготнага кредытавання на карысць субсідый, якія прадугледжаны Указам Прэзідэнта №255 «Аб некаторых мерах дзяржаўнай падтрымкі малага прадпрымальніцтва». Шырока прымяняецца субсідаванне на кампенсацыю банкаўскіх працэнтаў на конкурснай аснове. Такім чынам не будуць скажцца рынчавыя прынцыпы ў эканоміцы краіны», — падкрэсліў намеснік дырэктара дэпартаменту. Асабліваць праграмы Банка развіцця для малага і сярэдняга бізнесу заключаецца ў тым, што субсідаванне накіроўваецца ў вытворчасці і носьці доўгатэрміновы характар. За ўвесь перыяд існавання гэтай праграмы ўжо прафінансавана 226 інвестыцыйных праектаў. Сярэдні кошт такога аднаго праекта складае прыкладна 1,5 млрд рублёў.

Будучыня за аб'яднаннямі

Па словах Пятра Арушаньянца, у Беларусі каля 116 тысяч юрыдычных асоб, суб'ектаў малага і сярэдняга бізнесу і 250 тысяч індывідуальных прадпрымальнікаў. Яны працуюць у самых розных сферах дзейнасці, часам шматпрофільных. І кажучы пра тое, каму дзяржава будзе надаваць больш увагі, натуральна, можна згадаць інавацыйную дзейнасць.

«Найбольш эфектыўна ўзаемадзеянне адбываецца з тымі, хто кансалідуецца ў бізнес-супольнасці і асацыяцыі. Але актыўнымі многіх з бізнесменамі назваць цяжка. Магчыма, гэта яшчэ адбываецца з-за загрузанасці справамі, магчыма — з-за неразумення значнасці вядзення дыялогу паміж дзяржавай і бізнесам», — расказаў Пётр Арушаньянц.

Акрамя таго, актыўная частка прадпрымальнікаў, якія ўваходзяць у саюзы і асацыяцыі, складае менш за 5%. Восі і атрымліваецца, што з імі адбываецца асноўная праца. Аднак і пры гэтым у дэпартаменце імкнуча разглядаць менавіта тыя пытанні, якія найбольш важныя для ўсяго беларускага бізнесу.

Хто будзе ў лідарах?

Па словах Пятра Арушаньянца, рабіць прагнозы на будучую пясцігодку цяжка, аднак развівацца будуць хутчэй тыя, хто вырабляе прадукцыю з вялікай дабаўленай вартасцю. Як правіла, на такіх прадпрыемствах і курсавыя ваганні валют адбіваюцца менш. Але на практыцы нават ім варта ўлічваць шматлікія фактары. Вядзенне бізнесу вызначае стратэгія. Статыстыка ж паказвае, што за апошнія дзясцігоддзе доля малага і сярэдняга бізнесу пастаянна павялічвалася. Штогод доля прадпрымальнікаў у аб'ёме ВУП узрасла на 0,5-1%.

«У гэтым сектары працуе каля траціны эканамічна актыўнага насельніцтва, што складае каля 1,5 млн чалавек. Яны прыносяць да 28% падаткаў у бюджэт краіны. Сектар малага і сярэдняга бізнесу застаецца адным з найбуйнейшых у долі ВУП краіны», — выказаў сваю думку намеснік дырэктара.

Ілья КРЫЖЭВІЧ. kryzhevich@zviazda.by

■ Дзе імчаць цягнікі

«НАСТУПНЫ ПРЫПЫНАК... «ВАКЗАЛЬНАЯ»

Якія сімвалы хавае мінскае метро

Ездзячы ў мінскай падземцы, ці заўважалі вы схіленую столь-колас і калоны колеру жыта на станцыі «Плошча Якуба Коласа»? А велічыня і ўрачыстыя факелы на «Плошчы Перамогі»? Пэўна ж, не маглі застацца па-за увахай увагай матывы Летняга саду і набярэжнай Фантанкі на «Пушкінскай»? Пра хараво падземных прыпынкаў мы пагутарылі з галоўным архітэктарам «Мінскаметропраекта» Уладзімірам ЦЕЛЯПНЁВЫМ, чалавекам, які робіць любімы мінчанамі від транспарту прыгожым, зручным і канцэптуальным.

Лінія, знітаваная ручніком У 1975 годзе ў Мінску нарадзіўся мільённы хіжар. Яго бацькі, бадай, і не здагадваліся, што дзясціючы іх немаўлятку ў сталіцы БССР нарэшце вырашча пабудавачы метро, бо гэты від транспарту быў «паложаны» толькі гарадам-мільённікам. З часам Мінскі метрапалітэн стаў для гараджан нечым большым, чым проста транспарт. Тут ёсць цэлая краіна са сваімі гарадамі, вёскамі і нават космасам...

Будаўніцтва метро ў Мінску пачалося ў 1977 годзе, пракладваць тунэлі распачалі з будучай станцыі «Парк Чалюскінцаў». Па першай лініі ад «Інстытута Культуры» да «Маскоўскай» цягнікі пайшлі 30 чэрвеня 1984 года. «Сіняя» (і на той момант адзіная) галіна тады цягнулася 7,84 км і мела восем станцый і электрадепо «Маскоўскае».

Адной з адметных рыс Мінскага метрапалітэна можна назваць невялікую

глыбіню закладання станцый. Праз высокі ўзровень пад'ёму грунтовых вод іх давялося размяшчаць літаральна адразу пад зямной паверхняй на глыбіні 10 — 17 метраў. А яшчэ ў частцы праектавання, будаўніцтва, аздаблення і эксплуатацыі мінскую падземку можна назваць самай недарагой. Задача будаваць тана і ў той жа час прыгожа і канцэптуальна — стаіць перад спецыялістамі і сёння.

— У свой час была распрацавана канцэпцыя, што тэмай першай лініі мінскага метро будзе Белая Русь. За аснову быў узяты белы колер і светлыя адценні пры аздабленні станцый. Для гэтага прымяняўся, у асноўным, мармур белага і светла-шэрага колераў, — раскрывае канцэптуальныя тонкасці Уладзімір Целяпнёў.

Мастацкае аздабленне станцый таксама ў той ці іншай ступені падкрэслівае беларускія матывы на ўсёй лініі, напрыклад на «Інстытуце Культуры» — паясы і ручнікі па сценах, народныя матывы і арнаменты — на «Плошчы Якуба Коласа»... Праўда, ёсць тут і не зусім «беларускія» станцыі, напрыклад «Маскоўская» (у праекце, дарэчы, значылася як «Валгаградская»). Але і тут канцэпцыя вытрымана — тыя ж светлыя колеры, але, калі ўважліва прыгледзецца, на сценах можна убачыць мазайчыны пано з абрысамі маскоўскіх будынкаў: Сабора

Васіля Блажэннага, шматпавярховікі МДУ, Вялікага тэатра, ВДНГ...

Але калі з «Маскоўскай» усё зразумела, то як, напрыклад, тлумачыць вобразы нядаўна адкрытых станцый — «Пятроўшчыны» з зорным небам, «Малінаўкі» ў птушакках і вятчакках? — Калі сталі праектаваць метро на ўскраіне горада, мы ўвайшлі ў зону вёсак, — тлумачыць архітэктар. — У нас ёсць зацверджаныя назвы станцый, і не падкрэсліць іх ва ўвасабленні, мне здаецца, няправільна. «Грушаўка» калісьці была вёскай, і там знайшла адлюстраванне тэма дрэваў. На «Міхалова» паспрабавалі ўвасабіць беларускую тэму жураўлёў. «Пятроўшчына» — начное зорнае неба ў той жа вёсцы.

Нябёсы былі да «Пятроўшчыны»...

Пры праектаванні другой лініі мастацкага афармлення стала менш. Па-першае, на гэта павялічвалася складанае эканамічнае становішча краіны ў той час — участак ад «Трактарнага завода» да «Фрунзенскай» быў уведзены ў 1990 годзе, ад «Фрунзенскай» да «Пушкінскай» — у 1995-м. Затое з'явілася магчымасць больш смела выкарыстоўваць колер. Напрыклад, пры стварэнні «Магілёўскай» архітэктары абыгралі сінію столь, якая

нагадвае ці то нябёсы, ці то паверхню вады... Дарэчы, гэтая станцыя шмат у чым стала эксперыментальнай. Так, тут упершыню ў практыцы Мінскага метрапалітэна ўваходы абсталяваны арачынымі павільёнамі з прымяненнем ударатрывалага шкла. Пашырылася і платформа — да 15 метраў замест ранейшых 10.

Увогуле, на другой лініі сталі больш шырока выкарыстоўваць новыя матэрыялы і тэхналогіі. Напрыклад, упершыню на поставаецкай прасторы ў Мінскім метрапалітэне на станцыі «Аўтазаводская» зрабілі падвесныя столі. Прычым спачатку такі прыём быў прыняты «ў штыкі» эксплуатацыйнымі службамі метрапалітэна. Але пасля рэалізацыі ідэю, што называецца, ацанілі па-сапраўднаму — і ўхвалілі, бо, як высветлілася, яна не запатрабавала вялікіх затрат.

— Пасля мы сталі прымяняць металакерамічныя панэлі для аздаблення пуцявых сцен і калон. Іх можна дастаткова хутка зманціраваць. Напрыклад, работы па афармленні «Грушаўкі», «Пятроўшчыны» і «Міхалова» брыгада з 15 чалавек выканала цягам трох тыдняў. Для параўнання: калі мы прывязваемся да аздаблення каменем, гэта расцягваецца на месяцы, — гаворыць Уладзімір Мікалаевіч.

«Жырандолі»

На Кавальскай Слабазе Цяпер актыўна будуюцца дзве станцыі трэцяй, «зялёнай», лініі Мінскага метрапалітэна — «Вакзальная» і «Кавальская Слабада». Паходжанне першай назвы расасчыць нескладана: гэтая станцыя будзе перасадчай на «Плошчу Леніна», з якой цяпер можна трапіць на чыгуначны вакзал.

Фота Аляксандра ШАБЕЮКА

«ПАДЗЕМКА» У ЛІЧБАХ

— **Мінскае метро пакуль мае дзве лініі з 29 станцыямі. У будучыні яно разрасцецца да чатырох ліній агульнай працягласцю 77,1 км і будзе мець 58 станцый.**

— **Агульнае аб'ём перавозак за 2014 склаў 318,5 млн чалавек, а сярэднясутачная перавозка — 872,7 тысячы пасажыраў.**

Канцэпцыя ўсіх будучых сямі станцый трэцяй лініі ўжо прыняты архітэктурным горадбудаўнічым саветам, але, як лічыць галоўны архітэктар, яны яшчэ патрабуюць удакладнення і дапрацоўкі. Уладзімір Мікалаевіч прызнаецца, што знаходзіцца дастаткова крытыкаў разнастайнасці афармлення станцый. Але архітэктар лічыць, што метрапалітэн — гэта збудаванне, прызначанае для перавозкі каля 800 000 чалавек за суткі, і ў кожнага з іх будзе сваё стаўленне да архітэктуры.

Напрыканцы гутаркі я спытала Уладзіміра Целяпнёва, ці ёсць у яго любімыя станцыі ў Мінскім метрапалітэне. Але архітэктар сціпла адзначыў: ухваляць тое, што спраектаваў сам, не вельмі правільна. Да таго ж многае з задуманага так і не было рэалізавана. Але, крыху падумаўшы, усё ж прызнаўся:

— Мне падабаецца «Плошча Якуба Коласа». Акрамя таго, што яна зроблена вельмі прафесійна, у ёй прысутнічае беларускі дух.

Дзіяна СЕРАДЗЮК. seradzyuk@zviazda.by

■ 70 гадоў без вайны

Два полі Аляксандра Слабады

На ваенным ён атрымаў ордэн Чырвонага Сцяга, на мірным — залатую зорку Героя Сацыялістычнай Працы

Кожны год Аляксандр Іванавіч Слабада ездзіць на магілу бацькоў. Ён развітаўся з імі ў далёкім 1940-м, калі ішоў у Чырвоную Армію. Выпраўляець выйшла ўся радня. Маці захлыналася слязьмі: быццам прадчуваў, што больш не ўбачацца...

У 1942-м фашысты расстралілі Івана Сцяпанавіча і Вольгу Канстанцінаўну за сувязь з партызанамі. Сваеякі знайшлі іх целы ў гарадскім парку і пахавалі, а сын, калі вярнуўся з вайны, паставіў ім помнік. І штогод ездзіць туды, дзе ад колішняга жыцця не засталася амаль нічога — Асвейскі раён (цяпер Верхнядзвінскі), адкуль ён родам, быў амаль цалкам знішчаны гітлераўцамі.

Штогод шлях даўжынёй у 600 кіламетраў. Шмат часу, каб узгадаць шчаслівае дзяцінства і... вайну, якая знішчыла самае дарагое — родныя кут і блізкіх. Пакланіўшыся роднай зямлі і бацькам, ён з палёгкай вяртаецца дамоў. І спадзяецца, што сустрэнецца з імі праз год. А між іншым, Аляксандру Іванавічу літаральна пазаўчора споўнілася 95 гадоў!

На вайну

Яго дзяцінства прайшло ў вёсцы Дубровы. Жылі бедна. Пад адным дахам туліліся тры пакаленні Слабады: дзед Сцяпан і баба Паліна, бацькі, Аляксандр і яго тры браты.

Скончыўшы сямігодку, Саша вяршыў паступаць у Полацкі лесатэхнічны тэхнікум. Не хопіла ўсяго паўбала... У дзясцігодку хадзіць далёка — 12 кіламетраў. Трэба было б здымаць жыллё, плаціць за харчаванне. А ў бацькоў такіх грошай не было. Мусіў застацца ў калгасе. Працаваў механізатарам, трактарыстам, потым прыйшоў час ісці ў армію.

Восенскай раніцай 1940 года бацька запрог каня. Маці, бабуля і цётка не маглі стрымаць слёз. «Ну, хопіць, — не выпрываў бацька. — Не на вайну ж выпраўляю!»

Дняпро, заліты крывёю

А аказалася, што на вайну... 53-я стралковая дывізія, у якой служыў Саша Слабада, за два тыдні да пачатку Вялікай Айчыннай з Паволжа была перакінута ў Беларусь. І ўжо 25 чэрвеня — першая сутычка з ворагам. Сем дзён іх 27-ы асобны разведвальны батальён адбіваў атакі гітлераўцаў на рацэ Друцх пад Бялынічамі, потым змагаўся з ворагам на Буйніцкім полі.

Гэта была няроўная сутычка з ворагам, дзе савецкая пяхота стаяла насмерць. Тады, у ліпені 1941-га, Аляксандру Слабадзе проста пашчасціла не застацца на тым полі назаўсёды. — Не страшна было? — пытаюся ў Аляксандра Іванавіча.

Побач з ветэранам — заўсёды дзеці. Ім так і хочацца дакрануцца да залатой зоркі, якая зіхаціць на святочным пінажыку.

— На вайне заўсёды страшна. Той, хто зараз кажа інакш, па-сапраўднаму не нохаў пораху. Як гэта не страшна, калі справа і лева свішчуць кулі, калі наперадзе і заду рвуцца снарады? Вядома, страшна! Увесь Дняпро быў заліты крывёю. На Буйніцкім полі было пекла. Абаранялі горад да апошняга патрона. Адтуль змаглі пасці толькі тры, хто быў лёгка паранены. Без танкаў, без прыкрыцця з паветра пяхота стаяла насмерць. Фронт адышоў ад Магілёва на дзвеце з лішнім кіламетраў, а горад не здаваўся. Гэта тая ж Брэсцкая крэпасць, толькі буйнейшага маштабу.

Ветэран і сёння памятае, як крычаў сваіму таварышу, кулямётчыку Васю Якавенку, каб той мянуў пазіцыю:

— А ён на мяне: «Саня, я паранены!» Я да яго паўзком: у Васі перабіта ключыца. А з намі медсатра была, худзенякая такая. Падбегла, схпіла на плечы і пацягнула ў яр. Я раскапаў кулямёт, які засыпала зямлём. Адкопваю дыскі — кроў з пазночыў цячэ. Пачысціў ад пяску, перазарадзіў і націснуў на курок: праверыць, працуе ці не. А камандзір крычыць: «Што ж ты робіш! Патроны эканоміць трэба!»

У бавах на Буйніцкім полі Аляксандр Слабада падбіў два танкі. За абарону Магілёва быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга. Такую ж узнагароду атрымаў праз год — за абарону Масквы.

«Немцам пад Масквой было горача»

З цяжкім сэрцам абаронцы Магілёва пакідалі горад. Але загад ёсць загад. Трэба было злучацца з перадавымі частямі.

— Нам пашанцавала з камандзірам. Добра памятаю яго прозвішча: Сцяпаняў, — расказвае ветэран. — Днём ішлі, ноччу праводзілі разведку. Крочылі па балотах, лесах — там, дзе немцаў не было. Зойдзеш, бывае, у вёску, дадуць табе акрайчык хлеба, а мы ніткай яго рэжам — каб нікога не пакрыўдзіць. І гэта — на 20 чалавек.

— А ён на мяне: «Саня, я паранены!» Я да яго паўзком: у Васі перабіта ключыца. А з намі медсатра была, худзенякая такая. Падбегла, схпіла на плечы і пацягнула ў яр. Я раскапаў кулямёт, які засыпала зямлём. Адкопваю дыскі — кроў з пазночыў цячэ. Пачысціў ад пяску, перазарадзіў і націснуў на курок: праверыць, працуе ці не. А камандзір крычыць: «Што ж ты робіш! Патроны эканоміць трэба!»

У бавах на Буйніцкім полі Аляксандр Слабада падбіў два танкі. За абарону Магілёва быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга. Такую ж узнагароду атрымаў праз год — за абарону Масквы.

«Увесь Дняпро быў заліты крывёю. На Буйніцкім полі было пекла. Абаранялі горад да апошняга патрона».

У канцы жніўня прыйшлі да сваіх. Аляксандр Слабада ваяваў пад Ельняй. Яго 53-я дывізія трапіла ў акружэнне, з якога выбралася ў раёне Смаленска. Затым былі баі пад Вязьмай, Малаяраслаўцам, Падольскам, контрнаступленне пад Масквой...

Падчас адной з разведкаў у тыл праціўніка летам 1942 года

Аляксандра Слабаду параніла. У падраздзяленне аднапалчане неслі яго на плашч-палатцы. Так і раку пералпылівалі. Некалькі дзён праляжаў у медсанбаче, як пачалася газавая гангрэна. На самалёце пераправілі ў Маскву, у эвакашпіталь № 7.

— Хірург паглядзеў на мяне і кажа: «Будзем ампутаваць», — успамінае франтавік. — Я тады такі гвалт падняў: маўляў, за мяне тады ніводная дзяўчына замуж не пойдзе! Каму я патрэбен буду! Паслухаў ён мяне, разрэзаў рану, а кроў як ударыла фантамам — ажно да столі. Прамылі, пачысцілі. Потым, праўда, гады два рана адкрывалася, але, дзякуй Богу, застаўся з нагой.

У партызаных

— Калі яшчэ ляжаў у шпіталі, папрасіў, каб пусцілі пагуляць па Маскве: ніколі ж не бачыў сталіцу! — узгадвае Аляксандр Іванавіч. — Я ўжо лейтэнантам быў. Надзеў гімнасцёрку, на якой два баявыя ордэны зіхацелі. Зайшоў у вагон метро — усё ўсталі: маўляў, сядайце. Я не зразумеў, у чым справа. Потым заходжу ў цырульню. Падстрыглі мяне, пагалілі, адэкалонам памазалі. Пытаюся, колькі плаціць? А яны мне: «Мы такіх герояў, як вы, абслугоўваем бясплатна»...

Пасля выпіскі Аляксандр Слабада ваяваў камандзірам роты аўтаматчыкаў 5-й гвардзейскай дывізіі на Калінінскім фронце. Але на перадавой доўга не затрымаўся. У снежні 1942 года яго накіравалі ў тыл праціўніка — для ўдзелу ў партызанскім руху.

— Мяне часта пытаюць, чаму я «ўцёк» з дзеючай арміі ў партызаны, — гаворыць ветэран. — Такі быў загад. Выклікалі мяне аднойчы і пытаюць: «Ты з Беларусі?» — «Так» — «Хочаш паехаць на Радзіму, паваяваць?» — «Дык там жа нашы! Як я паеду?» — быў здзіўлены я. У пачатку разгортвання партызанскага руху не хапала кадраў. Вось і спатрэбілася некалькі камандзіраў, каб узначаліць партызанскія атрады.

Так Аляксандр Слабада аказаўся на роднай Віцебшчыне. Яго атрад №3 партызанскай брыгады імя Ленінскага камсамола дзейнічаў на тэрыторыі Суражскага і Гарадоцкага раёнаў. Здавалася, зусім побач з роднай хатай. Але хаты ўжо не было, як і бацькоў, якіх фашысты расстралілі ў верасні 1942 года.

Аляксандр люта помсціў ворагу. Але падчас адной з дыверсій камандзіра атрада параніла. І на табе — у тую ж самую нагу! Але яму зноў пашанцавала: у той вечар у тыл праціўніка прыляцеў самалёт, які і пераправіў партызана на Вялікую зямлю. На гэтым вайна для Аляксандра Слабады закончылася. Яго прызначылі нестравяным, далі інваліднасць. «А што я буду рабіць?» — пытаюся. — Вёску маю спалілі гітлераўцы, бацькоў расстралілі. Куды ж мне ісці? Так і апынуўся на камсамольскай рабоце. У 1944-м Аляксандра Іванавіча выбралі

сакратаром Гомельскага абкама камсамола.

Насуперак Хрушчову

У 1946 годзе Аляксандра Слабаду накіравалі на вучобу ў Вышэйшую партыйную школу ў Мінск. Тут ён і пазнаёміўся з будучай жонкай. З Нінай Паўлоўскай у іх шмат было агульнага: віцябчанка, партызанка, якая пусціла пад ахрод не адзін варажы цягнік... На яе парадным кіцелі ззялі тры ордэны Айчыннай вайны, баявыя медалі.

Ужо ўдваіх яны крочылі па жыцці. Выхавалі сына і дачку, пазней дачкаліся ўнукаў і праўнукаў. Адно за адной Аляксандр Іванавіч мяняў высокія пасады: сакратар Бабруйскага абкама камсамола, другі сакратар Слуцкага райкама партыі, старшыня Слуцкага райвыканкама, у 1961-м узначаліў Любанскі райкам партыі.

Аляксандр СЛАБАДА. 1942 год.

Гэта быў не самы лёгкі час. На вядомым «кукурузным» пленуме ЦК КПСС Хрушчов паставіў задачу: 15-20% ад пашы аддаваць пад кукурузу. «Гэта азначала заараць травы, — гаворыць Аляксандр Слабада. — Я тады сабраў найбольш аўтарытэтных кіраўнікоў калгасаў, а яны мне кажуць, што гэтага ні ў якім разе дапусціць нельга: загубім жывёлагадоўлю. Паехаў я тады ў Мінск, да Кірыла Мазурава. Ён уважліва выслухаў мяне і параіў прыслухацца да кіраўнікоў гаспадарак. Але, маўляў, уся адказнасць — на мне».

За невыкананне ўказанняў Хрушчова можна было пазбавіцца і пасады, і партыйнага білета. Але, на шчасце Аляксандра Іванавіча, кукуруза ў тым годзе так і не вырасла. Вясна 1962-га была вельмі халоднай і дажджлівай. Кукуруза, якая паднялася ў суседніх раёнах на сантыметраў пяць, уся пасінала. А на палетках Любаншчыны — трава па пояс!

— На наступны год на Любаншчыну прыехалі Кісялёў з Мазуравым, — успамінае ветэран. — Просяць:

«Пакажы нам, Аляксандр Іванавіч, раён візуальна. Але без паказухі». Паехалі. «А што гэта за стагі?» — пытаюць. А я і тлумачу, што не паспелі скарыць. Падышлі бліжэй. Кірвал Трафімавіч выягнаў са стога жмук травы і пытае ў Кісялёва: «Чым пахне, Ціхан Якаўлевіч?» — «Гарбатай», — гаворыць той. А затым паціснуў мне руку і падзякаваў за тое, што дзейнічаў як сапраўдны гаспадар.

У той час, як у іншых раёнах з прадуктамі быў фіццыт, на Любаншчыне вытворчасць мяса, малака і яек набірала абароты. За высокія паказчыкі ў развіцці жывёлагадоўлі ў сакавіку 1966 года Аляксандру Слабадзе прыволілі званне Героя Сацыялістычнай Працы.

✓ **«Хірург паглядзеў на мяне і кажа: «Будзем ампутаваць», — успамінае франтавік. — Я тады такі гвалт падняў: маўляў, за мяне тады ніводная дзяўчына замуж не пойдзе! Каму я патрэбен буду!»**

Каштоўнасць мірнага дня

У 1970 годзе Аляксандр Іванавіч пераехаў у Мінск. Працаваў намеснікам старшыні Рэспубліканскага камітэта народнага кантролю БССР.

— Трэба было займацца бюракратычнай дзейнасцю, а я прыжываўся да нізавой работы, — кажа ён. — У той час у народнага кантролю асаблівых правоў не было. Мы маглі прыцягнуць парушальнікаў толькі да адміністрацыйнай адказнасці. Сваім становішчам ніколі не карысталіся. Працавалі самааддана, жылі сціпла і сумленна.

26 гадоў Аляксандр Слабада ўзначальваў Мінскі абласны савет ветэранаў. Ганаровы грамадзянін Любані і Мінскай вобласці тройчы ўдзельнічаў у парадзе Перамогі ў Маскве. І кожны раз, чаканячы крок па Краснай плошчы, успамінаў, як маладым лейтэнантам знаёміўся са сталіцай Савецкага Саюза. Толькі цяпер над галавой — мірнае неба, а тады ў самым разгары была вайна.

— Каб надалей таго не паўтарылася, трэба палюбіць сваю Радзіму, — перакананы ветэран. — Фашызм перамаглі патрыятызм і дружба народаў. Трэба цаніць кожны мірны дзень, падараны сённяшнім пакаленням салдатамі Перамогі.

Вераніка КАНЮТА. kanyuta@zviazda.by
Фота Аляксандра ШАБЛЮКА
і з архіва ветэрана

■ Меркаванне

МІР: РАЗМОВЫ І СПРАВЫ

■ Добрая навіна

ЦЭНТР ДЛЯ СІЛАВІКОЎ

Сучасны цэнтр фізічнай падрыхтоўкі сілавікоў адкрыўся ў Гомелі. Цяпер супрацоўнікі ўсіх праваахоўных структур маюць усе неабходныя ўмовы, каб падтрымліваць форму і быць гатовымі для абароны спакою грамадзян.

Трохпавярховы комплекс — гэта сучасны спартыўны аб'ект для ўсіх узроўняў сілавой падрыхтоўкі, неабходных супрацоўнікам міліцыі і іншых ведамстваў. У прыватнасці, ёсць залы барацьбы, гульнявых відаў спорту, трэнажорны комплекс з абсталяваннем апошняга пакалення, кабінеты для трэнараў і медыкаў... Ёсць нават некалькі нумароў фізічнай — для супрацоўнікаў, якія суправаджаюць транспартныя сродкі.

Цэнтр належыць Дэпартаменту аховы і цалкам пабудаваны за сродкі гэтага ведамства. Увод у эксплуатацыю новага спартыўнага аб'екта дазволіць не толькі нарошчваць спартыўны патэнцыял супрацоўнікаў праваахоўных органаў, але ўрэшце і эканоміць сродкі. Больш не прыйдзецца плаціць за арэнду спартыўных памяшканняў іншым арганізацыям.

На другім паверсе комплексу адкрыта гісторыка-дэманстрацыйная зала, прысвечаная гісторыі службы Дэпартаменту аховы. У ёй можна пабачыць прылады, якія калісьці дапамагалі праваахоўнікам папярэдзіць пранікненне злодзеяў у памяшканне. Сёння многія з іх выглядаюць як сапраўдныя рарытэты і даўно не выкарыстоўваюцца, але ж кіраўніцтва лічыць, што маладыя павінны ведаць, якім чынам несласваю службу папярэдняе пакаленне. Менавіта таму асобныя экспазіцыі прысвечаны пэўным гісторычным перыядам. Напрыклад, часу, калі супрацоўнікі службы прымалі актыўны ўдзел у ліквідацыі наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Асобна — стэнды, прысвечаныя ветэранам Вялікай Айчыннай і тым, хто ваяваў у Афганістане. **Начальнік Гомельскага абласнога ўпраўлення дэпартаменту аховы**

Аляксандр ЛІСІМАЎ падкрэслівае, як важна ведаць сваю гісторыю.

— У нас да гэтага не было свайго музея. Мы ў гэтую залу будзем запрашаць маладых супрацоўнікаў, расказваць ім пра тое, як нашы службоўцы працавалі раней. Усяго за тыдзень у комплексе будзе займацца каля 750 чалавек. Нашы інструктары — заслужаныя майстры спорту, ёсць удзельнікі Алімпійскіх гульняў.

Начальнік дэпартаменту аховы МУС Рэспублікі Беларусь генерал-маёр міліцыі Сяргей ХАМЕНКА адзначае, што паліпаўшаць сваю прафесійную форму ў новым будынку будуць не толькі супрацоўнікі, якія забяспечваюць парадок у Гомелі:

— Плануецца, што цэнтр прафесійнай падрыхтоўкі і службова-прыкладных відаў спорту будзе выкарыстоўвацца як для супрацоўнікаў дэпартаменту аховы, так і для іншых праваахоўных ведамстваў. Займацца тут будуць і навучэнцы профільных класаў сярэдніх школ, і члены сем'яў міліцыянераў. У будучыні, акрамя таго, прапрацоўвацца магчымаць аказання платных паслуг і жыхарам найбліжэйшых мікрараёнаў.

Трына АСТАШКЕВІЧ. Фота аўтара

Адсутнасць вайны ў краіне — гэта адна з тых нешматлікіх рэчаў, якія ўспрымаюцца як дадзенасць і, як правіла, не цэняцца. Адносіны да гэтага рэзка мяняюцца ад аб'яваў аб ваяўніцтве ў выпадку, калі вайна ўсё ж здарэцца.

Праз некалькі гадоў пасля распаду СССР у еўрапейскай частцы былога Савецкага Саюза ў многіх пераважыў пункт гледжання, што вайна ў Еўропе больш немагчыма і што ў XXI стагоддзі можна не марнаваць час на абмеркаванне яе магчымасці ў еўрапейскім рэгіёне і тым больш на прадухіленне патэнцыйных пагроз, якія могуць прывесці да вайны. Крыху пахіснулі гэты пункт гледжання падзеі ў Югаславіі, што была пад працяглай бомбардзіроўкай авіяцыі НАТА, але ўсё ж дастаткова хутка ён зноў узыў верх. На гэтым фоне пастаянныя выступленні Прэзідэнта Беларусі, у якіх ён заклікаў не памыляцца адносна магчымасці новых войнаў на тэрыторыі Еўропы і рабіць актыўныя захады па ўмацаванні еўрапейскай бяспекі, некаторымі ўспрымаліся як непатрэбныя ў XXI стагоддзі. На жаль, час паказаў абгрунтаванасць заклапочанасці беларускага лідара: самазаспакаенне наконт матчымасці развязвання новых войнаў у Еўропе з'яўляецца

небяспечнай памылкай. Яно можа прывесці да новых ваенных канфліктаў у выпадку, калі не будуць прыняты рашучыя меры па выбудованні новай сістэмы бяспекі, зольнай змяняць ранейшыя дамоўленасці, якія зніклі разам з крахам СССР.

Дзейнасць Беларусі ў галіне забеспячэння міру ў рэгіёне і наогул на планеце не абмяжоўваецца толькі заявамі, закліканымі вярнуць партнёраў у рэальнасць, прымуціць іх зняць ружовыя акуллары. Найперш за ўсё, гэта планамерна дзейнасць у міжнародных арганізацыях, закліканая забяспечыць баланс захавання рознымі дзяржавамі сваіх і чужых інтарэсаў. На пляцоўцы ААН беларуская дэлегацыя пастаянна падтрымлівае ініцыятывы, накіраваныя на канструктыўнае вырашэнне канфліктаў, якія існуюць у свеце. Іншая справа, праце ці не. А камандзір крычыць: «Што ж ты робіш! Патроны эканоміць трэба!»

Велізарнае значэнне для забеспячэння міру ў Еўропе мае актыўнасць Беларусі па вырашэнні Украінскага крызісу. З самага яго пачатку беларускі Прэзідэнт выказваў ініцыятывы па пасрэдніцтве краіны ў супакаенні канфліктуючых

бакоў. Да ініцыятыў, на жаль, першапачаткова не прыслухаліся, што сур'ёзна паўплывала на развіццё канфлікту па негатывным сцэнарыі. Праз некалькі месяцаў канструктыўная роля Беларусі была па заслугах ацэнена, што прывяло да правядзення ў нашай краіне значных перамоў па вырашэнні канфлікту, якія змаглі яго прытушыць, замарозіцьшы найбольш кровапралітную яго стадыю. На жаль, супярэчнасці, што існуюць паміж ЗША і Расіяй, не дазваляюць ім прыйсці да поўнай згоды па ўрэгуляванні сітуацыі ва Украіне. Аднак эксперты адзначаюць, што Беларусь зрабіла і працягвае рабіць максімум магчымага для вырашэння канфлікту, часта нават пераўзыходзячы тыя чаканні ад сваёй ролі, якія меліся ў іншых краінах. Перспектывы вырашэння Украінскага крызісу Беларусі таксама звязвае з дзейнасцю АБСЕ, што прывяло да значнага росту аўтарытэту нашай краіны ў гэтай арганізацыі.

Не трэба забываць і пра тое, што праблема забеспячэння міру ў еўрапейскім рэгіёне самым цесным чынам звязаны са здольнасцю асобных дзяржаў забяспечваць мір і згоду на сваёй уласнай тэрыторыі. У гэтым плане беларуская мадэль развіцця можа аэньвацца як узорная для ўрэгулявання патэнцыйных унутраных супярэчнасцей і рознагалоссяў і быць узятая

на заметку іншымі краінамі. Яе ключавымі элементамі з'яўляюцца забеспячэнне моўнай талерантнасці, верацярпімасці, пастаянная барацьба з карупцыяй і зольнанасцю, не дэкларуемая, а рэальная здольнасць дзяржавы забяспечыць высокія сацыяльныя стандарты для грамадзян. Стратэгічна верным аказалася прынятае на рэфэрэндуме сярэдзіны 1990-х гадоў рашэнне аб выкарыстанні ў Беларусі дзвюх дзяржаўных моў. Дзяржаўныя органы знаходзяцца ў пастаянным кантакце з рэлігійнымі суполкамі, ствараючы атмасферу талерантнасці і талерантнасці. Што датычыцца барацьбы з карупцыяй, то практычна кожны год вылучаюцца новыя ініцыятывы і ўдасканаленыя заканадаўства ў гэтай сферы, што дазваляе эфектыўна змагацца з гэтай зьявай постсавецкіх краін. У сферы барацьбы са злачынасцю Беларусі па паказчыках усё бліжэй падыходзіць да вядучых еўрапейскіх дзяржаў, якія не перажывалі такой маштабнай ломкі сацыяльных інстытутаў, як таа, што адбывалася ў 1990-х гадах пасля краху СССР. Што да сацыяльных стандартаў, то насельніцтва па заслугах дзяржаў забяспечвае мір і згоду на сваёй уласнай тэрыторыі. У гэтым плане беларуская мадэль развіцця можа аэньвацца як узорная для ўрэгулявання патэнцыйных унутраных супярэчнасцей і рознагалоссяў і быць узятая

Сяргей КІЗІМА,
доктар палітычных навук

■ Перадсвяточнае

У ШЧУЧЫН «ЗАВІТАЎ» ФРАНЦЫСК СКАРЫНА!

Як горад рыхтуецца да Дня беларускага пісьменства

Выява першадрукера з'явілася ў Шчучыне на фасадзе будынка сярэдняй школы №2 як сімвал асветы і кніжнасці. І гэта не адзіная цікавінка, якую падрыхтавалі да свята ў сёлета літаратурнай сталіцы Беларусі.

Старшыня Шчучынскага райвыканкама Сяргей ЛОЖАЧНИК.

Здавалася б, звычайная сцяна... Аўтары твора насценнага жывапісу — мастакі мінскай кампаніі Art Shok Максім МАМЕДАЎ і Яўген ЛІТВІНАЎ. Спачатку рыхтаваліся, абмяркоўваліся і ўзгадніліся з заказчыкам эскізы, а непасрэдна работа на школьным будынку заняла тыдзень. Прычым спецыфіка была такая, што ўсе асноўныя лініі, прапорцыі, каб належным параметрам не пашкодзіла сонечнае святло, размячалі ноччу з выкарыстаннем праектара. Прымянілі найлепшыя матэрыялы — сінтэтычную акрылавую фарбу, якая накладваецца на сцяну як плёнка.

— Дня нас гэта адзін з самых адказных і цікавых праектаў. Спадзяемся, што спадабаецца і шчучынцам, і гасцям горада, — кажа Максім Мамедаў.

Больш за тое, насценны жывапіс, які, здавалася б, звычайную сцяну пераўтварае ў мастацкі твор, дзякуючы гэтай першай «ластаўцы» можа атрымаць працяг. Ужо паступаюць ідэі ад кіраўнікоў іншых навучальных устаноў горада.

«Другое жыццё» славутага палаца...

У перадсвяточнай вандроўцы па Шчучыне мы, зразумела, не маглі абмінуць архітэктурную жамчужыню горада — палац князёў Друцкіх-Любецкіх. Будаўнікі мясцовай МПМК-167 зараз завяршаюць там аздобныя работы, а над складанымі элементамі дэкару (ляпніна, разьба па дрэве, кафля, паркет) працавалі сталічныя рэстаўратары.

— На жаль, далёка не ўсе гістарычныя элементы палаца захаваліся да нашага часу, аднак гадоў 10 таму было нават чыжка паверыць, што ён будзе адраджаны. Але гэта, як бачым, зроблена! — радуюцца краязнаўца Вітольд ІВАНУОЎСКІ.

Адноўлены палац распачне сваё «другое жыццё» адразу ж пасля яго ўрачыстага адкрыцця ў Дзень беларускага пісьменства — фотавыставай «Беларусь у Першай сусветнай вайне», экспазіцыяй Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея. Вядома, пазнаёміцца наведвальнікі і з асобамі былых уладальнікаў палаца. Неўзабаве пасля свята там размесціцца цэнтр творчасці дзяцей і моладзі, а ў адной з залаў будзе ўрачыста прымаць розныя дэлегацыі, праводзіць сустрэчы з прадстаўнікамі дзелавых колаў. Акрамя таго, у перспектыве ў палацы створыць музей гісторыі Шчучыншчыны.

... і раённай бібліятэкі імя Цёткі

Падыходзім да будынка цэнтральнай раённай бібліятэкі, якую ў Шчучыне называлі ў гонар сваёй славутай зямлячкі Алаізы Пашкевіч. Тут таксама на завяршальным этапе аднаўлення работы. Летась прывялі ў парадак дах, паставілі новыя вокны, а сёлета паклапаніліся пра аздобу і ўнутраную «начынку» — мэблю, стэлажы, сучаснае камп'ютарнае і іншае абсталяванне. Дарэчы, на другім паверсе адноўлена будынка бібліятэкі цяпер ёсць канферэнц-зала, дзе ў Дзень пісьменства пройдзе шэраг святочных мерапрыемстваў, у тым ліку міжнародны «круглы стол» з удзелам беларускіх і замежных пісьменнікаў.

Бібліятэчная справа на Шчучыншчыне, паводле дакументальных сведчанняў, пачала развівацца ў XVIII стагоддзі, калі ў горадзе працавала школа піяраў. Вядома, што ў пачатку XIX стагоддзя ў фондзе бібліятэкі манахаў налічвалася каля 2750 кніг — пераважна прыродназнаўчы, медыцынскіх, матэматычных. Сярод іх былі творы Гамера, Гарацыя,

Помнік Алаізе Пашкевіч (Цётцы) у Шчучыне.

Плутарха, Ціта Лівія, Вальтэра, Мантэск'е. Акрамя таго, выкладчыкі і студэнты маглі карыстацца вялікай бібліятэкай Сцыпіёнаў, а потым князёў Друцкіх-Любецкіх. Пасля паўстання 1830-1831 гадоў школы, які і іншыя навучальныя ўстановы піяраў, закрылі. Верагодна, частку славутай бібліятэкі перадалі свецкаму вучылішчу, якое адкрылася ў Шчучыне ў 1833 годзе. Акрамя таго, кнігі з былога калегіума піяраў, паводле архіўных звестак, перадаваліся Гродзенскай гімназіі і Навагрудскаму вучылішчу. Аднак далейшы лёс фонду бібліятэкі невядомы.

Сваю бібліятэку, якая разам з архівам размяшчалася ў асобным мураваным будынку, мелі ў Шчучыне і князі Друцкія-Любецкія. Яны, згодна з традыцыяй прыватных магнацкіх бібліятэк, дэвалілі карыстацца сваім кнігазборам усім ахвотным. Частку дакументаў на пачатку XX стагоддзя перадалі ў музей Чартарыйскіх у Кракаве. А тое, што разам з кнігамі захоўвалася на месцы, было знішчана ў Першую сусветную вайну.

— Шкада, што да нас не дайшлі многія старажытныя кнігі, — кажа намеснік дырэктара цэнтральнай бібліятэчнай сістэмы Шчучынскага раёна Тамара МЕНСКАЯ. — Але

НЕ ТОЛЬКІ ВІБРАЦЬ КНІГУ, АЛЕ І ПАПІЦЬ КАВЫ...

Першую кніжную краму-кавярню адкрыў у Шчучыне да Дня беларускага пісьменства. Там можна будзе набыць кнігі айчынных аўтараў і выдавецтваў. У Шчучыне ўжо працуе адна кніжная крама. Але там, скардзіліся чытачы, не хапае спецыялізаванай літаратуры, кніг беларускіх пісьменнікаў. Новы гандлёвы аб'ект, пераканана вядучы спецыяліст аддзела арганізацыі гандлю і рэкламы ААТ «Белкніга» Таццяна БОЙКА, вырашыў праблему. Паводле яе слоў, падобныя кніжныя крамы-кавярні адкрыты і ў іншых гарадах. «Дзве крамы, у якіх можна не толькі выбраць кнігу, але і папіць кавы, працуюць у Мінску, яшчэ адна — у Жодзіне. Кнігі там прадстаўлены самыя розныя — і дзіцячыя, і мастацкія, і спецыялізаваныя».

дзесці ў душы цепліцца надзея, што ў каго-небудзь з вас, паважаныя землякі, усё ж захаваліся каштоўныя выданні. Да Дня беларускага пісьменства мы плануем адкрыць выставу рыцарскіх кніг, у тым ліку з рэдкімі аўтаграфамі. Калі вы шчаслівы

ўладальнік такіх каштоўнасцяў, просім звярнуцца ў мясцовую альбо раённую бібліятэку. Захаванасць кніг гарантуем.

«Пастараемся, каб было цікава і зручна»

— Пры падрыхтоўцы да свята мы стараліся не распыліць грошы, што былі выдаткаваны з абласнога бюджэту, а сканцэнтравалі іх на завяршэнні мадэрнізацыі, рэканструкцыі найбольш важных, знакавых аб'ектаў, — адзначае старшыня Шчучынскага райвыканкама Сяргей ЛОЖАЧНИК. — Акрамя таго, пэўныя сродкі ў рамонце сваіх будынкаў уключылі дзяржаўныя і прыватныя арганізацыі. Усе ставіцца да гэтых работ вельмі адказна. Запрашаем на свята ў Шчучын! Мы пастараемся зрабіць так, каб усім у сёлета гэтае беларускае пісьменства было цікава і зручна.

Дарэчы, другое жыццё ў Шчучыне атрымліваюць не толькі вышэйзгаданыя аб'екты, але і раённы Дом культуры, былы кінатэатр, які ў перспектыве стане сучасным маладзёжным цэнтрам з кіназалай 3D, дзіцячым забавляльным комплексам, кавярняй, танцазалай, студыяй для правядзення інтэлектуальных гульняў...

Усё, што робіцца, будзе, вядома ж, працаваць дзеля шчучынцаў, а таксама на імідж рэгіёна ў вачах гасцей, яго турыстычную прывабнасць. Ужо распрацаваны экалагічны, гістарычны маршруты, а на ўездзе ў горад па аўтамабільнай трасе М6 вандроўнікам паслужыць карта з адзначанымі мясцовымі славутацямі.

Барыс ПРАКОПЧЫК. prakopchik@zviazda.by

■ Пра людзей і пра сябе

«Такіх краявідаў, як на Століншчыне, я не сустракаў больш нідзе»

Герой Расіі, ураджэнец Давыд-Гарадка, часта бывае ў родных мясцінах

Давыд-Гарадок адзначыў 915-ы дзень нараджэння. На Дзень горада па традыцыі запрашалі землякоў: тых, хто нарадзіўся тут і памятае сваю малую радзіму. Адзін з іх, гвардыі палкоўнік запasu Узброеных Сіл Расійскай Федэрацыі, Герой Расіі Аляксандр Дарковіч. У ходзе першай чачэнскай кампаніі Аляксандр Васільевіч камандаваў дэсантна-штурмавым батальёнам 336-й асобнай гвардзейскай бастоцкай ордэнаў Суворова і Аляксандра Неўскага брыгады марской пяхоты Балтыйскага флоту. За мужнасць і гераізм, праяўлены пры выкананні спецыяльнага задання, указам Прэзідэнта РФ у 1995 годзе яму было прысвоена званне Героя Расійскай Федэрацыі.

Цяпер былы вайсковец жыве ў Маскве, займаецца бізнесам. На запрашэнне кіраўніцтва Давыд-Гарадка прыехаць на свята адказаў адразу ж. І, як сапраўдны вайсковец, прыбыў дакладна ў прызначаны час. Аляксандр Васільевіч з задавальненнем згадзіўся адказаць на пытанні карэспандэнта нашай газеты.

— Вашы карані недзе ў ваколіцах старажытнага Давыд-Гарадка?

— Мае карані зусім побач з Брэстам, у вёсцы Прылукі. Усе Дарковічы адтуль. Ведаеце, дзе ваенны палігон, на якім трэніруюцца дэсантнікі? Дык вось трэніровачная база там узнікла не падпер, нават не ў саветскія часы, а значна раней, пры цары. Тыя з нашых продкаў, чые зямельныя надзелы трапілі пад патрэбы вайскавай базы, атрымалі грашовую кампенсацыю і выехалі на Століншчыну. Іншыя засталіся пад Брэстам. Мае дзяды-прадзеды з брэсцкіх Дарковічаў. Я і сам пра гэта параўнальна нядаўна даведаўся, калі мой сын заняўся вывучэннем роду і пабудовай генеалагічнага дрэва.

А нарадзіўся я ў Давыд-Гарадку, таму што мая маці-настаўніца атрымала накіраванне туды, дзе ўжо працаваў па размеркаванні бацька. Там яны сустрэліся, пажаніліся і нарадзіўся я. Праз пару гадоў мы паехалі па месцы далейшай службы бацькі ў Ганцавічы, а яшчэ пазней — у Брэст, дзе я закончыў сярэднюю школу.

— Ваш сын выязвае шчырую зацікаўленасць сваім беларускім паходжаннем?

— Ён ніколі не жывіў у Беларусі. Нарадзіўся ў Белгарадзе; як усе дзеці вайскоўцаў, паездзіў за намі. І ўжо студэнтам вельмі зацікавіўся ўсім беларускім, самастойна вывучыў мову, свабодна на ёй гаворыць. Я яму забяспечваю, можна сказаць, моўны асяродак. Мы з сынамі дома размаўляем толькі па-беларуску, да вялікага здзіўлення нашай жонкі і маці. Хлопец ва ўніверсітэце вывучае славянскія мовы. Заняткі беларускай, па-першае, становяцца для яго дадатковай практыкай, ну і, вядома, задавальняюць яго жывы інтарэс да мовы і культуры сваіх продкаў.

— У Давыд-Гарадок вы ездзілі разам?

— Так, папярэдняе праехалі па месцах баявой славы нашага палка 336-й брыгады марской пяхоты Балтыйскага флоту. Полк, дарэчы, вызваўся Рагачоў ад немцаў, фарсіраваў Дняпро каля Рагачова. Чаму гісторыя гэтага падраздзялення мне такая блізкая? Полк з'явіўся роданачальнікам брыгады марской пяхоты Балтыйскага флоту, у якой я служыў. Дарэчы, першы марскі полк Пётр I сфарміраваў каля Гродна. Сувязь Балтыйскага флоту з

Беларуссю існуе фактычна ад пачатку расійскага флоту. Наш 336-ы полк быў сфарміраваны на базе 120-й дывізіі Омскага пяхотнага вучылішча. Дывізія ўдзельнічала ў Сталінградскай бітве, бітве на Курскай дузе, потым у аперацыі «Баграціён». Пасля вайны яна дыслацыравалася пад Мінскам. І калі на пачатку 1960-х гадоў было прынята рашэнне аб адрэжэнні марской пяхоты, адзін полк названай дывізіі перакінулі на Балтыку. Як бачыце, у нас карані агульныя. І падчас службы цесна ўзаемадзейнічалі з беларусамі: сябравалі падраздзяленнямі, ветэранскімі арганізацыямі, і мы пастаянна ездзілі пад Мінск, і яны да нас. Не ведаю, ці падтрымліваюцца гэтыя сувязі зараз — хоццацца спадзявацца, што новыя пакаленні вайскоўцаў не страцілі нашы напрацоўкі.

✓ Я чатыры разы быў у Нясвіжы, і кожны раз мне цікава... Супрацоўніцы мяне пазналі, спыталі, чаму зачасціў да іх. А я вырашыў пажартаваць, кажу, што хачу купіць палац.

Што датычыцца ветэранаў палка, то мы і пералічваецца, і сустракаемся. Летась, дарэчы, Дзень ваенна-марскога флоту адзначалі ў Брэсцкай крэпасці. Так што мы, ветэраны 336-й брыгады, не толькі абмяняемся ўспамінамі, падтрымліваем былую славу сваёй часці вось такімі жывымі стасункамі, але і робім нейкі ўклад у летапіс яе гісторыі. Мне раскажылі нядаўна, што ў Столінскім раёне ёсць магільна-балтыйцаў. Іх у свой час накіравалі на ўмацаванні Пінскай флатыліі, тут яны загінулі пры вызваленні Беларусі.

Пазней збіраюся больш дасканала заняцца гэтай тэмай, каб аднавіць гісторыю падзвіжы шасці мароўкі, якія загінулі пры абароне Радзімы.

— Скажыце, калі ласка, колькі слоў і пра сваю работу ў якасці намесніка старшыні Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі «Беларусы Расіі».

— Тое, пра што я толькі што сказаў, і ёсць адзін з кірункаў нашай работы — дзейнасць па ўвекавечанні памяці герояў вайны. Створана грамадская арганізацыя перш за ўсё для таго, каб падтрымліваць у расійскіх рэгіёнах рух этнічных беларусаў, накіраваны на папулярнацыю сваёй мовы, культуры, традыцый, а таксама ажыццяўляць інфармацыйны стасункі паміж арганізацыямі ў рэгіёнах. Сёлета старшынёй Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі ў Беларусі

Расіі абраны заслужаны дзеяч навукі Расіі Сяргей Львовіч Кандыбовіч. Мяне выбралі адным з яго намеснікаў якраз па пытаннях патрыятычнай работы, сувязі з ветэранскімі арганізацыямі.

Літаральна нядаўна вырашалася пытанне аб адкрыцці залы для нашых мерапрыемстваў у будынку Пасольства Беларусі ў Расіі. У Маскве ёсць адно такое памяшканне, дзе праходзяць канцэрты, выставы беларусаў. Але і ў пасольстве такая зала будзе нялішняй, бо кантакты пашыраюцца з кожным годам. З канцэртамі, творчымі, патрыятычнымі праектамі едуць дзеці, моладзь. І гэта не можа не радаваць.

✓ Мы з сынамі дома размаўляем толькі па-беларуску, да вялікага здзіўлення нашай жонкі і маці.

— Ваш напрамак — ваенна-патрыятычная работа — на мой погляд, асабліва запатрабаваны. Мы гэта бачым нават па мерапрыемствах у Брэсцкай крэпасці: цягнікі памяці з моладдзю, ветэранскія дэсанты з Расіі едуць да нас штогод 22 чэрвеня, на Дзень Перамогі ды і ў іншыя дні. Збіраецца працягваць такую работу?

— Я паставіў для сябе мэту да канца года навесты кантакты з усімі ветэранскімі арганізацыямі Беларусі. Нядаўна пазнаёміўся з былым дырэктарам мемарыяльнага комплексу «Брэсцкая крэпасць-герой» генерал-маёрам Валерыем Губарнікам, з кіраўнікамі мінскіх арганізацый. Думаю, што недзе да наступнага лета мы пачнём актыўна абмяняцца дэлегацыямі, наведваць памятыя мясціны Расіі і Беларусі. І не толькі з Масквой будзем працаваць. Вялікі дзяспары беларусаў ёсць у Калінінградскай, Архангельскай абласцях, Татарстане, Ханты-Мансійску, Краснадарскім краі. І многія з іх працягваюць інтарэс да гістарычнай радзімы.

— Вам асабіста цікава ўсім гэтым займацца?

— Нехта ж павінен... Я ганаруся сваёй радзімай. Колькі апошнім часам зроблена па адрэжэнні нашых гістарычных каштоўнасцяў! Я чатыры разы быў у Нясвіжы, і кожны раз мне цікава... Супрацоўніцы мяне пазналі, спыталі, чаму зачасціў да іх. А я вырашыў пажартаваць, кажу, што хачу купіць палац. Дасціпная маладая экскурсаводка падхапіла жарт: гэта не да нас, да пані Радзівіл, у Варшаву... У Беларусі ёсць што паказаць любому госьцю. Вельмі прыемна везці любую дэлегацыю па вашых дарогах, наведваць дагледжаныя райцэнтры і аграгарадкі.

Можна меркаваць па ўзроўні добраапрадкавання і дагледжанасці нават па Століне, Давыд-Гарадку. Гэта ж самая глыбінка, патрыярхальнае некалі Палессе. Яшчэ мне вельмі спадабаліся вёскі Рубель, Альшаны. Там ашаламляльна прыгажэная прырода! На Століншчыне ёсць такія краявіды, якіх я не сустракаў болей нідзе. Наступным разам мае новыя сябры і, які аказалася, далёкія родзічы абяцалі наладзіць экскурсію па Альмянскіх лясах і балотах.

Святлана ЯСКЕВІЧ. yackevich@zviazda.by

З ГАДАМІ ТОЛЬКІ МАЛАДЗЕЕ

Заслаўе адзначае 1030 гадоў! Сёння тут адбудуцца юбілейныя святкаванні

Гэта адзін з найстарэйшых гарадоў Беларусі разам з Полацкам, Віцебскам і Туравам. Жыхароў і гасцей горада чакаюць цікавыя дзіцячыя і дарослыя канцэртныя праграмы. Адбудуцца ўшанаванні працоўных дынастый, работнікаў, якія адпрацавалі на прадпрыемствах больш за 40 гадоў і, вядома, тых, каму неабыхаваў лёс і жыццё горада.

— Ідэя ўсталяваць помнік князю Ізяславу існавала ўжо даўно, — расказвае Святлана Карташова. — Калі я прыйшла на працу ў выканкам, знайшла сярод папер эскіз гэтага помніка і адразу загарэлася: ён у нас будзе! Потым было яшчэ шмат прапановаў, якім быць князь Ізяславу, аднак мастацкі савет падтрымаў менавіта «мой» варыянт. Сабралі невялікія грошы: палова — бюджэтная, астатняя — спонсарскія сродкі. Адгукнуліся і самі грамадзяне, і кіраўнікі прадпрыемстваў, прычым не толькі мясцовых. Мне здаецца, мы знайшлі для помніка самае ідэальнае месца — гэта Цэнтральная плошча. Цяпер адсюль пачынаюцца ўсе экскурсіі па нашым горадзе. Таксама ў

планах стварыць музей гісторыі горада ў флігелі палаца графаў Пшаздзецкіх — былых уладальнікаў горада. І ён у нас абавязкова будзе!

Сёння Заслаўе актыўна развіваецца і пашыраецца. Спрыяе гэтаму і дзяржаўная праграма развіцця гарадоў-спадарожнікаў. За апошні год горад значна абнавіўся. Заасфальтавалі 25 вуліц і 30 дваровых тэрыторый (усе дарогі зрабілі з паніжэннем), паставілі 3 святлафорныя аб'екты, зрабілі 2 разваротныя кольцы, у многіх дварах пашырылі паркоўныя месцы, адрамантавалі ўваходы ў пад'езды. Дапамагалі акультурваць двары і самі жыхары. Адсюль і ўважлівае стаўленне іх да той маёмасці, якую самі ўсталявалі: сметнік, лавак, пляцовак... Упершыню за 40 гадоў у Заслаўі правялі меліярацыйныя работы, вычысцілі водныя каналы. З гістарычнай часткі горада вынеслі, нарэчы, нафтабазу — прадпрыемства павышанай групы небяспекі. Асаблівым падарункам для жыхароў горада стаў доўгачаканы дзіцячы парк культуры і адпачынку. — На яго тэрыторыі размясціліся шматлікія гульнявыя комплексы, плячоўкі, абсталявалі месцы для адпачынку. А на штучным вадаёме ўпершыню забіў фантан.

Яна ЛЫЧКОВСКАЯ.

Фота Яўсцяна ВІНЮКЕВІЧА.

Нагода

Прэм'ера прэміі

ПРЫРОДА ПІД КАНТРОЛЕМ

Сёння спаўняецца 55 гадоў айчынай сістэме аховы навакольнага асяроддзя. Супрацоўнікі Мінпрыроды распавялі пра асноўныя дасягненні і перспектывыя напрамкі развіцця дзейнасці міністэрства.

— Забезпечанне добрага навакольнага асяроддзя з'яўляецца адной з умоў паспяховага развіцця дзяржавы, — адразу падкрэсліла кіраўнік упраўлення аналітычнай работы, дзяржаўнай палітыкі і рэгулявання ў галіне аховы навакольнага асяроддзя Мінпрыроды Наталія ЖАРКІНА. — Сярод дасягненняў магу вылучыць стварэнне ў 1993 годзе Нацыянальнай сістэмы маніторынгу навакольнага асяроддзя. Адназначна, што намаганні спецыялістаў у найбліжэйшы час будуць скіраваны на развіццё назіранняў за атмасферным паветрам. У хуткім часе мы зварнім і на два нашых ведаўмаў. Пацяўся радыяцыйны кантроль вакол Астравецкай АЭС, якія будуюцца.

— Зараз перад Мінпрыроды, у прыватнасці перад Гідраметам, стаіць задача па забяспечэнні экалагічнай і радыяцыйнай бяспекі пры будаўніцтве атамнай электрастанцыі, — працягнула думку кіраўнік Рэспубліканскага цэнтра па гідраметэаралогіі, кантролі радыяекацыйнага забруджвання і маніторынгу навакольнага асяроддзя Марыя Герменчук. — Ужо праводзяцца назіранні па вывучэнні фонавага ўзроўню, за гідра-хімічным статусам водных аб'ектаў, глебаі, атмасферным паветрам. Таксама праводзяцца гідралагічны і метэаралагічны маніторынг тэрыторыі.

«З'яўляючыся эканомай Наталія Жаркіна пазначыла як прычынова новыя накіраваны прыродаахоўнай палітыкі. Ужо стартавалі некалькі міжнародных праектаў, фінансуюемых Еўрасаюзам, аднак гэтая тэма патрабуе дыялогу з іншымі дзяржаўнымі структурамі, бізнесам, грамадствам, грамадзянамі.

— Міністэрства ставіць перад сабой задачу змяніць існуючае стаўленне людзей да прыродных рэсурсаў: рост забяспечанасці чалавека не мусіць уплываць на стан навакольнага. Пакуль што ў нас шмат рэсурсаў як у недрах зямлі, так і на яе паверхні. Прычыны «з'яўляючыся» эканомай іграз дазваляюць выкарыстоўваць іх разумна, — патлумачыла Наталія Жаркіна.

Міністр прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Андрэй КАХУТА адзначыў, што зараз вядзецца актывная праца па разведцы радовішчаў карысных выкапняў. Зусім нядаўна было адкрыта новае нафтавае радовішча Паўднёва-Шацілкаўскае ў Прыпяцкім рагіоне, рэсурсе якога пакуль падліваюцца. Яно будзе перададзена «Беларуснафце». Таксама Андрэй Кахута нагадаў: штогод у Беларусі здабываецца 1,6 мільяна тн нафты. Пакуль наша краіна не можа цалкам забяспечыць сябе энергетычнымі рэсурсамі.

— Калі казаць пра напрамкі працы, якімі мы можам ганарыцца, то гэта аднаўленне рэдкіх відаў, у прыватнасці зуброў. Наша краіна знаходзіцца на першым месцы ў свеце па іх колькасці, зубры жывуць у вольных папуляцыях. У 40-х гадах мінулага стагоддзя аднаўляць пачалі з 10 звароў, а зараз іх налічваецца больш за 1200. Разам з польскімі калегамі мы працуем над стварэннем транспарэнтных папуляцый, што дазволіць пашырыць арэал віду, — адзначыла кіраўнік упраўлення біялагічнай ландшафтнай разнастайнасці Мінпрыроды Наталія Міччанка. — Другая нагода для гонару — развіццё асабліва ахоўваемых прыродных тэрыторый. Сёння ў нас налічваецца 1253 такія «кропкі», яны займаюць 8,6% тэрыторыі краіны.

Наталія Міччанка таксама дадала, што актуальным становіцца пытанне ўстойлівага выкарыстання прыродных рэсурсаў жывёльнага і расліннага свету. Навукоўцы працуюць над пашырэннем пераліку відаў, якія можна выкарыстоўваць у эканамічнай дзейнасці.

Кіраўнік аддзела міжнароднага супрацоўніцтва Мінпрыроды Марына ФІЛІПКО заўважыла, што наша краіна, і Мінск у прыватнасці, сталі папулярнай пляцоўкай для правядзення міжнародных мерапрыемстваў у галіне аховы навакольнага асяроддзя. Эфектыўнае выкарыстанне аховы, аднаўленне паршчых экістэм, распрацаванне «з'яўляючыся» эканомікі — тэмы, па якіх пастаянна вядзецца супрацоўніцтва з іншымі краінамі. Дарэчы, Еўрапейскі саюз вылучыў ахову навакольнага асяроддзя як адзін з прыярытэтных кірункаў супрацоўніцтва з нашай краінай на найбліжэйшыя 5 гадоў.

Кацярына РАДЗЮК, radziuk@zviazda.by

Была ў аматараў беларускай літаратуры такая радасць: сачыць за тым, каго з нашых літаратараў вылучылі на значную міжнародную прэмію. Спрэчкі разгараліся, розныя погляды выказваліся, і было стравумела: зусім неабяжана ў Беларусі стаяць два асабліва літаратурныя. Вядома, ёсць людзі больш дасведчаныя, зацікаўленыя і менш. Але вось гэтыя «менш» ляжэць у тым ліку ад таго, наколькі «пра-соўваюцца» ці рэкламуюцца кнігі чытачу ў наш час, калі маркетынг і прамоўш могуць гуляць на патрэбным баку. І з гэтым трэба лічыцца. Гэтым трэба займацца, каб у Беларусі не проста выходзілі кнігі ў добрым аздабленні, але гэтыя кнігі траплялі да людзей, абмяркоўваліся і давалі глебу для разваг.

Цяпер ёсць нагода для разваг: у Беларусі зацверджана Нацыянальная літаратурная прэмія, лаўрэатаў якой называюць у Дзень беларускага пісьменства. Што гэта дасць беларускай літаратуры?

Георгій МАРЧУК, пісьменнік, драматург, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1996 г.), сакратар Саюза пісьменнікаў Беларусі:

— Любыя прэміі для літаратара важная не толькі ў матэрыяльным плане, але і ў сэнсе адзнакі творчасці, прызнання, калі хочаце. Таму што цікавацца да слова не толькі ў Беларусі, але па ўсім свеце губляецца, трэба рабіць захады, каб яе уздымаць. У нас была сур'ёзная прэмія «Залаты кудпідон» Саюза пісьменнікаў Беларусі. Яна прафесійная, але ўнутры саюза, таму, хутчэй, кулярная. Зараз, калі статус узнімаецца да ўзроўню «нацыянальнай літаратурнай прэмія», больш пільная ўвага надаецца творам, якія напісаны на працягу года. І адразу ўзровень твораў, якія будуць адзначаны, падываецца на дзяржаўны ступень увагі. Дзяржаўны ўзровень — гэта тое, што важна ў грамадскім сэнсе. Таму і працэс вылучэння сам па сабе адметны: маюць права прадстаўляць кнігі і аўтары бібліятэкі, музеі, установы культуры, тэатры, дамы культуры, выдавецтвы, тэлебачанне. Усёго 7 намінацый, і па кожнай любая культуралагічная ўстанова рэспублікі можа ўносіць прапановы. Вось нават гэты ўжо спрыяе адраджэнню цікавасці да кнігі. Я лічу, што гэта будзе яшчэ большым стымулам для пісьменнікаў якасна працаваць, не спяшацца, выбіраць сур'ёзныя тэмы, неспішаю адказнасць перад словам. Пісаць не толькі дзеля самой прэміі, а менавіта каб быў твор, варты гэтай прэміі.

Вялікая літаратура «Л» Упершыню ў краіне будзе ўручана Нацыянальная літаратурная прэмія

— Але ж у нас кніжкі ствараліся, літаратараў шмат, і яны актыўна пісалі: быў бы ж такі, калі для некага наогул немагчыма не пісаць... — Адно другому не пераважаюць. Калі чалавек напісаў, а сам па прыродзе ён сіцілы, яму быў вельмі складана нават некуды прапанаваць свай твор. Службаў маркетынгу, папулярных літаратурных мала існуе, вельмі скупая рэклама кнігі (хіба ў газетах трохі ёсць). Як пра іх даведвацца? А чалавек, напрыклад, напісаў шэдзур, гэты шэдзур павінен быць прадстаўлены народу, а калі варты, то адзначаны прэміяй. Але трэба адшукаць гэты шэдзур — з дапамогай чытачоў, бібліятэкараў, професіяналаў, супрацоўнікаў кнігарняў, якія могуць сказаць: «Вось цікавы рамкі ці дзіцячая кніга вельмі добрая — раззішыліся за папаву года...»

— Ці могуць прэміі актывізаваць літаратурны працэс? — Скажу па ўласным вопыце і па вопыце калегаў, якія атрымлівалі прэмію, нават дзяржаўнага ўзроўню. Гэта дае велькі стымул. Ты адчуваеш, што працеш недарма. Вядома, я магу выказацца і пісаць для сябе і ў стал. Аднак прызнанне важкага твайго слова грамадскаму вельмі спрыяе нахатненню і аптымізму пісьменніку.

— Ёсць у нас Дзяржаўная прэмія, самая вы-сокая... — Справа ў тым, што Дзяржаўная прэмія з прычыны сваёй значнасці (і матэрыяльнай) таксама ўручаецца не часта і мае высокую канкурэнцыю, — таму што ёсць адна намінацыя на ўсе віды мастацтваў. У гэтую намінацыю і літаратуры аднесены, прычым усе. А як гэта можна ўсім мецець адной мерай? І як выбраць? Калі ёсць добры твор у дзіцячій літаратуры, альбо раман, альбо выдатны кінасцэнарый ці п'еса... Можна чакаць прэмію дзяснягоддзі — і не дакачацца. Таму што ў Камітэта па дзяржаўных прэміях існуе выбар: ёсць мастакі, ёсць кампазітары, ёсць кіно і тэатр. І літаратары. Я лічу, што трэба, каб было болей прэміяў і ў кожным з мастацтваў называліся б найлепшыя творы. У Расіі, напрыклад, міжнародных літаратурных прэміяў багата: Льва Талстога «Ясная паляна», прэмія ва Ульянаўску вядомага і вялікага класіка Ганчарова (якую, дарэчы, я атрымаў у 2014 годзе), прэмія Ясеніна ў Рязані, прэмія Цютява (нашы Тамара Краснова-Гусачэнка і Таццяна Шпартва атрымалі яе) у Бранскай вобласці. Людзі падтрымліваюць майстроў слова. А прэмія падтрымлівае самога пісьменніка і яго імідж у грамадстве. Былі б сродкі, і ў нас можна было б зрабіць міжнародную прэмію Мележа ці Шамякіна, па драматургіі — міжнародную прэмію Крапівы і г.д. Праз гэта таксама пашыраецца цікавасць да Беларусі.

Але найбольш актуальна для нас сёння — звяртаць увагу на сваіх пісьменнікаў. Творы на Нацыянальную літаратурную прэмію разглядаюцца экспертна камісія, прапанаваў членам журы тое, што палічыла патрэбным, таму што работы былі на ўзроўні. Стравумела, што можа быць па-роўнаму: цяпер для выбару было шмат цікавага, а ў наступным годзе — жыццё пажама, можа з'явіцца твор, які будзе больш важны ці таленавіты. Немагчыма ж даваць загады пісьменніку: «Пішы, каб вылучыць на прэмію...» Усё залежыць ад многіх фактараў: які чытаць успрымуць, які крытыка, які літаратурнае асяроддзе, ці можа быць экранізаваны твор, ці пойдзе ў тэатры. Ці ёсць з'ява, новае адкрыццё — сюжэты, характары. Шмат крытэры-

яў, якія даводзіцца ўлічваць у рэчаіснасці. Таму важна, каб сам факт аднакі высокай прэміяй (і ўвагай) надаваў вагу творам, творчай працы, гэта б спрыяла росту нашай пісьменніцкай браціі, таму што патрэбна новая кроў. І якасць будзе ўдзьмацца, калі пісьменнік будзе мець адказнасць перад словам, перад людзьмі. Чытаць стаў вельмі патрабавальны, каб яго здзівіць, трэба быць арыгінальным творцам, смелым альбо прапанаваць высокамастацкі твор.

Іван САВЕРЧАНКА, доктар філалагічных навук, прафесар:

— Нацыянальная літаратурная прэмія прысуджаецца сёлет за найлепшы твор 2014 года. Невыпадкова гэта робіцца праз гэты тэрмін пасля яго заканчэння: трэба аглядзець усе дзяляны выданні, якія кнігі выходзілі, каб экспертная супольнасць вылучыла найлепшыя, ды і чытачы маглі пазна-

ёміцца з тым, што з'явілася ў прозе, паэзіі, драматургіі, дзіцячій літаратуры. Гэтыя творы павінны быць прачытаны — гэта не фармальны падыход, а сутнасць. Акрамя таго, важкае прэміі падкрэсліваецца тым, што яна будзе ўручацца ў Дзень беларускага пісьменства. Гэта святая агульнанацыянальная і можа быць, у гэтым сэнсе ўнікальнае ў свеце: мы разумеем, што пісьменства, літаратура ў Беларусі адігрывае не проста адукацыйную, асветніцкую ролю. Для нас гэта нешта большае: захаванне нацыянальнай ідэнтычнасці ў глабалізаваным свеце, выхаванне агульнай культуры грамадства і развіццё для асобных людзей — раз-воўнае здольнасцей і эмацыйнага свету. Таму Нацыянальная прэмія павінна акцэнтаваць увагу грамадства на літаратуры, на прыгожым пісьменстве, на культуры слова. Я вельмі ўсцешаны, што існуе такая прэмія і наогул гэтыя святы: яно не толькі для пісьменнікаў, літаратараў, настаўнікаў, але для ўсёй краіны, таму што людзі павінны ўмець пісьменна выкладаць свае думкі.

— Вы, як літаратурнаадуца, шмат чытаеце. На вашу думку, ці ёсць у нас творы, пра якія можна сказаць, што гэта нацыянальны ўзровень?

— Такія творы ёсць. Напрыклад, я сам для сябе зусім нядаўна адкрыў майстра слова, выдатнага празаіка Уладзіміра Саламаха. Яго апавесць «Распусціся, зямля» склалася маё сэрца. І гэта напісана на высокім мастацкім узроўні. Гераяна — звычайная беларуская жанчына, якая жыве нядзе ў вёсцы ў пасляваенны час, але пісьменнік грунтоўна даследуе ўнутраны свет чалавека. Такая літаратура патрабуе часу, удумліваецца, прафесійнага чытання. Шчыра прызнаюся, што адкрыў гэтага аўтара для сябе, узбагаціўся ўнутрана. З задавальненнем чытаю Леаніда Левановіча, у прыватнасці апошні яго раман «Пальновы вецер», таксама апавесці, ды і дарожныя нататкі ўспрымаюцца як захапляльны дэтэктыў.

Энергічны, яркі пісьменнік. Магу сказаць і пра Анатолія Казлова — гэта гонар нашай сучаснай нацыянальнай літаратуры. Яго апавесці, раманы напоўнены адкрыццём на ўзроўні формы (ён шукае, эксперыментуе) і на ўзроўні вобразу. Я назваў трох празаікаў, якія мяне ўражваюць, але наша празаічная школа вельмі моцная.

— А кажуць, што Беларусь — краіна паэ-таў... — Свет пазіі сапраўды неабяжана, можа быць, я не ўсё чытаю, але маю пэўныя сімпатыі. Вядома, ёсць прызнаныя класікі. Але вярта зварнуць увагу на тых, хто побач з намі цяпер стварае. Пацяўга новую кнігу Генадзя Пашкова «Парад планет» — гэта найлепшае, што было ім напісана, і новыя творы. Яго пэтычныя майстэрства для мяне вельмі блізкае, цудоўны сучасны майстар. Цікава праце Казімір Камейша: уражае яго ўменне адчуць рытм, стварыць мастацкі вобраз. Але паэты ў нас выдатныя багата, дзякуй Богу.

У драматургіі маю адкрыццё. Можна, гэта пада-сца некаму дзіўным, але на авансцэну нацыяналь-най драматургіі выходзіць наш празаік Георгій Марчук. Ён і раней пісаў п'есы (каль 2 дзясяткаў ужо стварыў). Але я пачаў апазію — гістарыч-ную «Альгерд» і сучасную «Аднойчы на дачы». Упэўнены, што і можна смела ставіць на сцэ-не. Я быў бы першым, хто б купіў білет на гэтыя спектаклі. І з драматургіяй, аказваецца, не такая праблема, як прынята думаць: ёсць Дулару, але і новыя драматургі імянуцца скажаць нешта сваё. Ёсць свежы струмень у нашай драматургіі. Мне чесьціць наша моладзь, дэбютанты: парадавала кніга Алены Мальчэўскай для дзяцей. У яе свой погляд, смелы, жыццёвы, бадзёры. Яшчэ адзін варты ўвагі від творчасці — літаратурнаадуца, публі-цыстыка. Крытыка добра развіваецца, моладзь прыходзіць, абараняе дысертацыі і па сучаснай літаратуры, па гісторыі літаратуры. А гэта спры-яе развіццю літаратурнага працэсу. Напрыклад, цікавая кніга Дзяніса Марціновіча, прысвечаная Караткевічу. Маё ўражанне ад таго, што я пра-чытаў апошнім часам: ёсць добрыя падставы для аптымізму.

— Ці можа прэмія паспрыяць таму, каб гэтыя і іншыя кнігі мелі шырокага чытача?

— Мія нацыянальнай літаратурнай прэміі паля-гае ў тым, каб сапраўды стымуляваць, заахвоціць, зварнуць увагу чытача на тое, што сёння вылучана прафесіяналамі. Бо людзі прыходзіць у бібліятэ-ку ці кнігарню і часам губляюцца: што выбраць. А потым скардзіцца, што гэта не для іх кнігі ці немагчыма чытаць, бо часам непісьменна выклад-ваюцца думкі. Нацыянальная літаратурная прэмія заклікана наладзіць сувязь пісьменніка з чытачом, акцэнтаваць увагу на гэтых значных мастацкіх творцах. Але прэмія — гэта прызнаны інструмент, каб стымуляваць майстроў слова. Ганарары за кнігі цяпер не такія значныя, а вось наяўнасць на-цыянальных прэміяў (у нас іх, насамрэ, не шмат) выконвае такую функцыю. Прэмія важная і для сістэмы адукацыі, каб настаўнікі, выкладчыкі ВНУ зварнулі ўвагу на гэтыя творы і на занятках раілі дзецям. Трэба ведаць і класікаў, але і разважаць над сучаснасцю. І я спадзяюся, што некаторыя творы, якія цяпер ствараюцца, трапяць у скарбіцу нашай класікі.

Запісала Ларыса ЦІМОШЫК.

tsimoshyk@zviazda.by

Извещение об открытом аукционе на право по продаже земельных участков в частную собственность

ОРГАНИЗАТОР АУКЦИОНА — ДМИТРОВИЧСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

Table with 8 columns: № лота, Местоположение земельного участка, Кадастровый номер, Площадь земельного участка, га, Целевое назначение земельного участка, Назначение земельных участков в соотв. с единой классификацией назначения объектов недвижимого имущества, Характеристика расположенных на участке строений, инженерных коммуникаций, Начальная цена объекта, руб., Сумма задатка, руб., Сумма подлежащих возмещению затрат на оформление и регистрацию участка, руб.

1. Аукцион состоится 16.10.2015 г. в 15.00 в здании Дмитровицкого сельского исполнительного комитета (за сесадением) по адресу: Брестская обл., Каменецкий район, аг. Дмитриовичи, ул. Октябрьская, д. 7.

3.1 по продаже земельных участков в частную собственность: - внесение победителем аукциона платы за земельный участок; - возмещение победителем аукциона расходов, связанных с проведением аукциона и формированием земельного участка, в том числе государственной регистрацией в отношении создания земельного участка;

4. Заявления на участие в аукционе принимаются с момента размещения извещения о проведении аукциона в СМИ в рабочие дни с 8.00 до 17.00, обед с 13.00 до 14.00 по адресу: Брестская обл., Каменецкий район, аг. Дмитриовичи, ул. Октябрьская, д. 7. Прием заявлений заканчивается 14.10.2015 г. в 15.00. Контактный телефон: (801631) 59135, тел.факс: (801631) 59371.

5. В течение 10 рабочих дней со дня утверждения протокола о результатах аукциона победитель аукциона обязан оплатить стоимость объекта продажи, возместить расходы, связанные с организацией и проведением аукциона, в том числе затраты, связанные с изготовлением и предоставлением участникам необходимой документации.

30 сентября 2015 г.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА на право заключения договоров аренды земельных участков в г. Гомеле

№4-А/2015

Table with 6 columns: № лота, Адрес земельного участка: г. Гомель, Кадастровый номер участка, Площадь, га, Целевое назначение, Наличие ограничений, Срок аренды (лет), Начальная цена, бел. руб., Сумма задатка, бел. руб., Расходы на подготовку док-ци, бел. руб.

1. Организатор аукциона — коммунальное предприятие «Гомельводэцэнтр» — Государственное предприятие «Гомельводэцэнтр». 2. Аукцион проводится комиссией, созданной Государственным предприятием «Гомельводэцэнтр», в соответствии с Положением о порядке организации и проведения аукциона на право заключения договоров аренды земельных участков, утвержденным постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 23.05.2008 г. № 462.

4.1 граждане — копии документов, содержащих их идентификационные сведения, без нотариального засвидетельствования; 4.2 представители или уполномоченные должностные лица юридических лиц Республики Беларусь — доверенность, выданную юридическим лицом, или документ, подтверждающий полномочия должностного лица, копии документов, подтверждающих государственную регистрацию юридического лица, без нотариального засвидетельствования; документ с указанием банковских реквизитов юридического лица.

4.4 представители гражданина или индивидуального предпринимателя — нотариально удостоверенную доверенность; 4.5 представители или уполномоченные должностные лица иностранного юридического лица — легализованные в установленном порядке копии учредительных документов и выписку из торгового реестра страны происхождения (выписка должна быть произведена в течение года до подачи заявления на участие в аукционе) либо иное эквивалентное доказательство юридического статуса в соответствии с законодательством страны происхождения с засвидетельствованием в установленном порядке переводом на белорусский (русский) язык, легализованные в установленном порядке доверенности или документ, подтверждающий полномочия должностного лица, документ о финансовой состоятельности, выданный обслуживающим банком или иной кредитно-финансовой организацией, с засвидетельствованием в установленном порядке переводом на белорусский или русский язык;

готовку документации, победитель обязан возместить организатору торгов затраты на подготовку и проведение аукциона. Оплата стоимости предмета аукциона и возмещение расходов, связанных с проведением аукциона, подготовкой документации осуществляется в установленном порядке в течение 10 рабочих дней со дня утверждения в установленном порядке протокола о результатах аукциона.

БЕЛАРУСБАНК ОАО «АСБ Беларусбанк» информирует о продлении срока размещения облигаций банка 169-174 выпусков, номинированных в иностранной валюте, по 29.01.2016.

РУП «ЖИЛКОММУНТЕХНИКА» ИЗВЕЩАЕТ О ПРОВЕДЕНИИ 30 сентября 2015 г. ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ ПРАВА ЗАКЛЮЧЕНИЯ ДОГОВОРОВ АРЕНДЫ НЕДВИЖИМОГО ИМУЩЕСТВА

Table with 2 columns: Предмет аукциона, Наименование арендодателя, Срок договора аренды, Место нахождения имущества, ЛОТ № 1, Цель использования, Начальная цена, Сумма задатка, Условия.

Для участия в аукционе необходимо предоставить: 1. Заявление на участие в аукционе по установленной форме и подписанное соглашение о правах и обязанностях с Филиалом «Центр-Белтехинвентаризация»; 2. Заверенную банком копию платежного поручения о внесении задатка на расчетный счет организатора торгов.

Считать недействительными утерянные «СК «Белросстрах» бланки квитанций о приеме наличных денежных средств (страховых взносов) формы И-СУ серии КС №№ 429403, 3856147 и бланки полисов по добровольному страхованию от несчастных случаев и болезней на время поездки за границу (ЗРН, ЗРП) серии БИ № 1441377-1441380, 1450574-1450575, 1453240, 1453243-1453244.

МОДНЫ БЕГ

Арганізатары маштабнага мінскага паўмарафону імкнучыся не толькі правесці спаборніцтва на выдатным узроўні, але і пашырыць гарадскую культуру бегу

Фота: Навіны БУЖНІ

Праз некалькі тыдняў у Мінску адбудзецца спартыўная падзея, якой пакуль не было аналагаў у нашай краіне. 13 верасня ў сталіцы на старт выйдзе удзельнікі «Ролі-марафону». Прафесіяналы і аматары, моладзь і пенсіянеры, рабочыя і бізнесмены, замежнікі і беларусы, — людзі, якіх проста аб'яднала любоў да бегу.

«Сышліся інтарэсы бізнесу, энтузіястаў і ўлады»

Калі «гартаю» стужку навін у сацыяльных сетках, адчуваю, што людзей ахапіла бегаманія. Бо столькі бегу ў ёй не было ніколі. Так, пакуль гэтых бегуноў усё роўна няма, але колькасць павялічваецца з кожным днём. Шчыра кажучы, мяне гэта ўсцешвае і думкамі вяртае ў сваё дзяцінства.

Напэўна, кожны стаў жыхар Жодзіна памятае «сцэжку здароўя», якая акаляла тэрыторыю стадыёна «Тарпеда». Яна літаральна ніколі не зарастала. Раніцай ці пасля абеда бегалі мы, выхаванцы спартыўнай школы, а вечарам падцягвалі жыхары горада. Мне здавалася гэта невылічым, але ўзроўнем. Але калі я пабываў у Стагальне, убачыў, як людзі бегалі разам з сабакамі і нават з калыскамі, пачаў па-добраму заздросціць. Бег у Еўропе здаўна стаў з'явай гарадской культуры, у вялікіх гарадах штогод праходзіць буйная забегі, а таму, калі даведваюся, што ў Мінску зноў пройдзе паўмарафон, актыўна пачаў развівацца бегавы рух, падумаў: проста фантастыка!

— Гэта той выпадак, калі сышліся інтарэсы бізнесу, энтузіястаў і ўлады, — кажа Ігар Кольчанка, кіраўнік піяр-кампаніі Sette Studio, які разам з паплекнікамі стаў каталізатарам ідэі. — Жа-

данне правесці ў Беларусі паўмарафон з'явілася ў кампаніі «Фальксваген». У сваю чаргу мы вырашылі арганізаваць у сталіцы бегавы рух. Так, клубы бегу ў нас ёсць, яны добрыя, але масавасці, рэкламы, якая б заахвочвала людзей, замала. Пры гэтым нас актыўна падтрымаў Вадзім Дзевяткоўскі, старшыня федэрацыі лёгкай атлетыкі, які нават з'явіўся ў Латвію вывучаць вопыт рыжскага марафону. З намі пастаянна трэніруецца Максім Рыжанкоў, першы віцэ-прэзідэнт Нацыянальнага алімпійскага камітэта, які таксама плануе паўдзельнічаць у забегу...

«Здавалася, арганізм не створаны для падобнага»

Сам Ігар захапіўся бегам гады тры таму, а цяпер проста не уяўляе свайго жыцця без яго.

— Бег быў маім самым нелюбымым заняткам у школе, — моршчыцца усмаму. — Я заўжды прыбягаў апошняй і адчуваў сябе кепска. Здавалася, мой арганізм не створаны для падобнага. Але праз нейкі час я захацеў даказаць сябе, што я магу. Пачаў бегчы на школьным стадыёне, а ўжо пасля з'явіліся пэўныя задачы, трэнер. Цяпер рыхтуюцца прабежы 21 кіламетр, паўмарафонскую дыстанцыю. Але я не прафесіянал. Я тыповы гараджанін, які проста любіць бегчы.

Тры разы на тыдзень ён збірае спартыўную сумку і адразу пасля працы адпраўляецца ў парк Перамогі, дзе трэніруецца каманда мінскага «Ролі-марафону».

— На першую прабежку вясной да нас прыйшлі толькі 10 энтузіястаў, але мінуў час — і ў самым масавым забегу ўдзельнічалі ўжо 200 чалавек, — усміхаецца Ігар Кольчанка.

— У вас піяр-кампанія добрая. Мінскі паўмарафон і прабежкі рэкламавалі славу тэрыторыі і замежнікам спартсменам. А яшчэ вы ладзілі экскурсіі, сустрэчы з медыйнымі асобамі, нават фарбамі абсыпаліся. Усё гэта ўплывае на інтарэс.

— Мінск — горад не бегавы. А таму хацелася такім чынам зацікавіць людзей, каб яны прыйшлі некалькі разоў да нас, а ўжо пасля пачалі бегчы самастойна. Калі напрыканцы года ў парк Перамогі на дзесяць веласіпедыстаў будзе прыпадаць тры бегуны, мы сваю задачу выканаем. Але прагос ужо ёсць. Я еду на працу з Каменнай Горкі і заўважаю, як шмат людзей бегавыя рэчкі. Нам, безумоўна, не хапае бегавых дарожак. Аднак калі бегуноў стане больш, думаю, яны з'явіцца.

У паўмарафоне будзе удзельнічаць не толькі прафесіяналы, але і аматары. Як кажа Ігар Кольчанка, гэта адзіны від спорту, дзе на спаборніцтвах убачыць разам славуэтага спартсмена і звычайнага прыхільніка бегу. Тым больш прабежкі нароўні з профі 21 кіламетр не патрабуюць. У Мінску будзе арганізаваны забегі і на 5, і на 10 кіламетраў.

Чакаем, што на старт выйдзе славуэта беларуска Вольга Мазуронак, якая заняла 9-е месца ў лонданскім марафоне. Пабягуць і вядомыя медыйныя асобы: тэлеведучыя Люцыя Лушчык і

Яўген Перлін, консул Францыі ў Беларусі Крыстоф Брамале, актрыса Аляксандра Грыбок. І такіх аматараў насамрэч шмат.

— У бегу захапляе магчымасць выпрацаваць выносливасць, — прызнаецца фатограф Дар'я Буракіна, якая збіраецца прабежы 13 верасня дыстанцыю ў 10 кіламетраў. — З кожнай прабежкі мой кіламетраж павялічваецца. А актыўна бегчы я пачала ўсяго некалькі месяцаў таму разам з камандай бегавога руху #followminsk. Раней я толькі эпізадычна падтрымлівала цела ў тонусе і наведвала трэнажорную ўжо ёсць. А бег — гэта адзін з самых эфектыўных і даступных спосабаў падтрымліваць фізічную форму.

— А якія задачы ставіш перад сабой?

— Ніякіх! Гэта спроба перамагчы ляноту, даказаць самой сабе, што я спраўлюся.

Траса пройдзе праз цэнтр горада

Дарэчы, бегавая траса пройдзе па цэнтры горада, злучыць два сталічныя праспекты — Пераможаў і Незалежнасці, закрэне вуліцу Карла Маркса. Для глядачоў пастараюцца зрабіць камфортныя ўмовы. І каб тыя не сумавалі ў чаканні бегуноў, у розных месцах дыстанцыі для іх зладзяць канцэрты. Усё да дробязяў пралічылі і арганізатары марафону. Нават абзаявілі спонсарам, які забяспечыць так званыя пікеты пітной вады «Віталі».

— Марафоны традыцыйна праводзяць у вялікіх гарадах, і сталі часткай еўрапейскай гарадской культуры, — кажа Ігар Кольчанка. — І для Лондана, Берліна яны пасля Каляду, напэўна, займаюць другое месца па турыстах, бо збіраюць вялікую колькасць удзельнікаў. У Берліне бягуць 50 тысяч чалавек, а яшчэ 150 тысяч, умоўна, стаяць у чарзе ў Мінск таксама прыедуць замежнікі. Ужо ёсць заяўкі. Людзі не хочуць удзельнічаць пастаянна толькі ў адным марафоне. Яны вандруюць, збіраюць медалі з розных прабежак, як турысты магніты. І нам вельмі хочацца, каб падобнае мерапрыемства стала для нашай сталіцы традыцыйным і праходзіла штогод.

Тарас ШЧЫРЫ. taras@zviazda.by

Даты	Падзеі	Людзі

29 жніўня

1890 год — 125 гадоў таму нарадзіўся Вільгельм Георгіевіч Кнорын, савецкі партыйны і дзяржаўны дзеяч, гісторык, публіцыст, літаратурны крытык, доктар гістарычных навук (1935). У гады 1-й сусветнай вайны ваяваў на Заходнім фронце. Адзін з кіраўнікоў барацьбы за савецкую ўладу ў Беларусі. У 1917 годзе — сакратар Мінскага Савета рабочых і салдацкіх дэпутатаў, член ВРК Заходняй вобласці і фронту, адзін з рэдактараў газеты «Звязда». Пасля акупацыі Беларусі нямецкімі войскамі — сакратар Паўночна-Заходняга абласнога камітэта РКП(б). Кіраўнік справам Часовага рабоча-сялянскага савецкага ўрада Беларусі. З 1919 года — сакратар ЦК КП(б) Літвы і Беларусі. 31 ліпеня 1920 г. падпісаў Дэкларацыю аб аб'яўленні незалежнасці Беларускай ССР. Аўтар праў па гісторыі партыі і літаратурна-крытычных артыкулаў. У 1938 годзе рэпрэсаваны. Рэабілітаваны ў 1955-м. Яго імем названа вуліца ў Мінску.

1913 год — нарадзіўся Фрол Парф'евіч Шмыгалёў, беларускі гісторык, заслужаны работнік Вышэйшай школы Беларусі. У 1944-1949 гадах працаваў загадчыкам аддзела Міністэрства замежных спраў БССР. У складзе дэлегацыі рэспублікі ўдзельнічаў у рабоце Сан-Францыскай канферэнцыі 1945 года, на якой была створана Арганізацыя Аб'яднаных Нацый. Працаваў намеснікам дырэктара і загадчыкам кафедры, рэктарам Мінскага педагагічнага інстытута замежных моў, прафесарам, загадчыкам кафедры БДУ, рэктарам, прафесарам кафедры гісторыі КПСС Мінскага педінстытута. Даследаваў пытанні гісторыі сацыялістычнага будаўніцтва, нацыянальна-вызваленчага руху ў краінах Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. Памер у 1938 годзе.

1949 год — У СССР адбылося выпрабаванне першай атамнай бомбы. У снежні 1946 года ў СССР быў запушчаны першы (эксперыментальны)

атамнай рэактар, для работы якога спатрэбілася 45 тон урану. Для запуску прамысловага рэактара, які быў неабходны для атрымання плутонію, патрэбна было яшчэ 150 тон урану, якія былі назапашаны толькі да пачатку 1948-га. Выпрабавальныя пускі рэактара пачаліся 8 чэрвеня 1948 года пад Чалыбінскам, але ў канцы года адбылася сур'ёзная аварыя, з-за якой рэактар быў спынены на 2 месяцы. Пры гэтым была праведзена ручная разборка і зборка рэактара, у працэсе якой апрамяненне атрымалі тысячы чалавек, уключаючы членаў кіраўніцтва савецкага атамнага праекта Ігара Курчатава і Аўрамія Звяяжына. Дзесяць кілаграмаў плутонію, неабходных для вырабу аналогу амерыканскай атамнай бомбы, былі атрыманы ў СССР да сярэдзіны 1949 года. 29 жніўня 1949 года першая савецкая атамная бомба, якая з'яўлялася копіяй амерыканскай плутоніевай бомбы, узарванай у Нагасакі, пасляхова прайшла выпрабаванне на Сяміпалацінскім полігоне. Кіраўнікам работ Лаўрэнцію Берыі і Ігару Курчатаву былі прысуджаны званні Герароўных грамадзян СССР. Шэраг навукоўцаў, які ўдзельнічалі ў праекце (Флёрэа, Харытон, Хлопін, Шчолкіна і іншыя), сталі Героямі Сацыялістычнай Працы. Усе яны былі ўдастоены Сталінскіх прэмій, а таксама атрымалі дачы пад Масквой і аўтамабілі «Перамога», а Курчатаў — аўтамабіль «ЗІС».

Было сказана

Пятро МАКАЛЬ, паэт, драматург, перакладчык:
«Не памгайце, калі не просіце, і не прыходзьце, калі не клічуць».

Прыгажуньку, разуміцу, шчырую працаўнічку і падарожніцу **Ганну Алегайну ПАХОЛКУ** і (хочацца верыць) не менш вартга яе абранніка **Аляксандра Уладзіміравіча РУДКЕВІЧА** шчыра вітаем у рэгістрацыйнай шлюбі!

Разумення вам, каханенькіх-родненькіх, добра і дабрабыту! А га-лунае — да скону захаваць пацуду, якое з'яднала ў цудоўны саюз з прыгожаю назвай сям'я!

Ваши родныя.

ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

ЯБЛЫЧНЫ СЕЗОН

Літоўскі яблычны сыр

Спатрэбіцца: яблыкі (ачышчаныя) — 1 кг, цукар — 200 г, карыца — 0,5 ч. л., цукаты — 100 г.

Самы смачны сыр атрымліваецца з антонавак, але можна выкарыстоўваць і іншыя спелыя яблыкі.

Яблыкі мыем, выдаляем асяродак і наразам тонкімі лустачкамі. Выкладаем іх у каструлю, змяшашы 3 ст. л. цукру. Пакадзем яблыкі на суткі пры пакаёвай тэмпературы, за гэты час яны дадуць сок. Можна зверху пакласці груз для лепшага аддзялення соку.

Пасля гэтага, нічога не зліваючы, ставім каструлю з яблыкамі на пліту і пад вачкам варым іх да поўнай мяккасці. Даведзеныя да гатунасці яблыкі здрабняем у аднастайнае пюрэ. У гатовае яблычнае пюрэ высыпаем увесь астатні цукар.

У адкрытай каструлі на маленькім агні ўварваем яблычную масу да стану вельмі-вельмі густага мармеладу. У працэсе яблыкі абавязкова памешваецца, каб маса не прыстала да дна, а таксама не давайце ей кіпець і булькаць. Гэта можа заняць да дзвюх гадзін.

Ва ўвараную яблычную масу дабаўце карыцу і цукаты і варыце пры пастаянным памешванні яшчэ хвіліны 3. У якасці спецыяльнай дадаць трохі молатай гваздзіцы, вельмі часта ў сыр дабаўляюць сухафрукты і арэхі.

У класічным варыянце сыр фармуець пры дапамозе трохкутных сырных машыч. Калі такога машыч няма, можна ўзяць марлю. Перад выкладаннем уваранай яблычнай масы марлю трэба намачыць у вадзе і добра адціснуць.

На вільготную марлю выкладаем гарачую яблычную масу і фармуем гадоўку сыру, а затым выкладаем яго на драўляную дошчачку, зверху кладзем яшчэ адну дошчачку і груз вагой 2 кг. У такім выглядзе пад прасам пакідаем сыр на суткі. Дастанем сыр і кладзем яго на пергамент для сушкі. Сушым, перыядычна пераварочваючы, дзён 5. У працэсе сушкі сыр павінен стаць пругкім і шчыльным. Захоўваюць яблычны сыр у халодным месцы (можна ў халадзільніку), загорнутым у пергаментную паперу. Традыцыйна яблычны сыр варачь восенню ў яблычны сезон, а разразаюць яго на калядным стале. Гэта і цудоўны калядны падарунак, і смачны пачастунак. Ласунак можа захоўвацца да 2 гадоў.

МАЙСТАР-КЛАС

Новы фартух са старых джынсаў

Спатрэбіцца: джынсы, яркая баваўняная тканіна для аздаблення.

Адразаем у джынсаў верхнюю частку.

Прыступаем да завязак і аздаблення. Адразаем палоскі яркай баваўнянай тканіны шырынёй 8 см. Даўжыня палосак залежыць ад памеру фартуха. Даве палоскі трэба для завязак (30-50 см) і адна даўжэйшая — для аздаблення нізу фартуха (100-150 см). Раскроеныя палоскі складаем напалам добрым бокам усярэдзіну і прапрацоўваем гарачым прасам. Сшываем на машыцы, пакідаючы незашыты адзін край. Выварочваем на добры бок і яшчэ раз прасуем. Прышываем завязкі. Фальбон трэба прызабіць і прыфастрыгаваць па перыметры джынсавай асновы. Акуратна прышываем фальбон на швейнай машыцы.

Для верхняй часткі фартуха выкарыстоўваем адну з калашы ад джынсаў. Выразаем дэталь, як паказана на малюнку (4).

З баваўнянай тканіны нарыхтоўваем бейкі для аздаблення і завязак. Адразаем палоску шырынёй 3 см і даўжынёй у залежнасці ад памеру фартуха (80—100 см). З кожнага боку загінаем ўнутр па 0,5 см і запрацоўваем. Потым складаем бейку напалам і яшчэ раз запрацоўваем. Атрымліваем нарыхтоўку шырынёй 1 см. Прыфастрыгоўваем, прышываем бейку на швейнай машыцы, пакінуўшы ў верхняй частцы кавалак для завязкі. Тое ж самае робім з іншага боку.

Далей неабходна акуратна адпараць заднюю кішэню ад джынсаў. Прыфастрыгоўваем кішэню і прышываем да верхняй часткі фартуха.

ШТО РАБІЦЬ, КАБ БЕГ БЫЎ КАРЫСНЫМ?

Парадамі дзеліцца ўрач-кардыёлаг Алена ПРАЦЭНКА, загадчыца аддзела функцыянальнай дыягностыкі медыцынскага цэнтру «ЛАДЭ»:

— Як часта трэба бегчы? Колькі часу павінна складаць адна прабежка?

— Урачы рэкамендуюць займацца аздараўленчым бегам 3 разы на тыдзень — бегчы па 30 хвілін альбо па 5 кіламетраў. Каб пазбегнуць празмерных нагрузак, навучыцеся выкарыстоўваць пераменныя метады: гаргаваць бег і хаду. Нагрукі трэба павялічваць паступова. Чаму варта бегчы трычы на тыдзень? Аднаўленчы перыяд арганізму пасля нагрузак складае 48 гадзін. Больш частыя трэніроўкі могуць прывесці да ператрэннага, траўмаў. Часцей бегчы можна толькі тады, калі нагрукі маляыя (15-20 хвілін). Аднак яны менш эфектыўныя, бо не прыносяць дастатковых зрухаў у арганізм.

— З якімі сардэчна-сасудзістымі захворваннямі бегчы забараняецца?

— Заняткі бегам не рэкамендуецца людзям з прыро-

джаным парокм сэрца, хворым на стэноз мітральнага клапана, з недастатковацю кровазвароту, з выражанымі расстройтвамі сардэчнага рытму і тромбафлебітам ніжніх канечнасцяў. Нельга бегчы і пры абвастрэнні хранічнага і пры вострым захворванні.

— Ці карысна бегчы перад сном?

— Шматлікія даследаванні паказалі, што найбольш эфектыўныя прабежкі з'яўляюцца вечаровыя. Даволі часта лянота і недасым робяцца прычынай нерэгулярных прабежак, ад чаго карысць істотна паніжаецца. Пры гэтым у ранішні час павялічваецца згусласнасць крыві, і ў тым, каму за 40, павялічваецца рызыка з'яўлення небяспечных для жыцця тромбаў. А вечарам арганізм танізавааны, і яму не спатрэбіцца шмат часу для размінкі. Падобныя прабежкі таксама дапамогуць вызіліцца ад назапашаных за дзень калорыі і ператварыць іх у энэргію, якая спатрэбіцца для бегу. А вэрэ перад сном бегчы не рэкамендуецца, бо атрыманы зарад энэргіі не дазволіць арганізму заснуць на працягу дзвюх гадзін пасля фізічных нагрузак.

Песню бярыце з сабою

Родная школа

Школа аднае нас. Рамантычным полагам пазнання яна ахінае нас усіх у дзяцінстве, духоўна акрыляе і выпускае на шырокі прастор з вялікім пачуццём святой любові да роднай Зямлі.

Выпешчванне прысягальнага пацуду ў школьніка з задзшунай цэльнасцю асветлена ў песні «Родная школа». Яе стваральнікі — Мікола і Галіна Кутасы — педагогі і выхавальнікі на прызыванні, па працы. Галіна Віктаруна выкладала біялогію і хімію ў школах Вілейшчыны, працавала старшынёй Ільянскага сельскага Савета і вост ужо паўтара дзясятка гадоў кіруе народным аматарскім калектывам аўтарскай песні «Імпэт» Ільянскага дома культуры.

Мікола Кутас пасля заканчэння Нясвіжскай школы-інтэрната імя Якуба Коласа і Мінскага педінстытута імя А.М. Горкага быў дырэктарам Суднікоўскай васьмігодкі Вілейскага раёна (і веў заняткі па гісторыі), узначальваў мясцовую партарганізацыю, а потым і прафсаюзы камітат у Ільянскім саўгасе-тэхнікуме. І заўсёды педагогічныя і грамадскія справы ў Міколы Сымонавіча спалучаліся з мастацкім словам. Яго вершы склалі зборнікі «Перазвонь» і «Размовы з вераснем», а разам з паэтычнымі творамі жонкі Галіны і сына Ген-

рыха ўвайшлі ў кнігу «У храме дзеі». Многія з іх пакладзены на музыку.

Сёлета, 1 жніўня, песні на вершы Міколы Кутасы вельмі кранальна гучалі на урачыстасці, прысвечанай яго 70-годдзю, і нагадалі пра незабыўную школьную пару, пра тагачасныя шчаслівыя імгненні першага каханя, пра вучнёўскія мары і надзеі. Школа, як і родны дом, заўсёды творча натхняе і духоўна падтрымлівае нас на жыццёвай дарозе.

Падрыхтаваў Міхась ШАВЫРКІН

Верш Міколы Кутаса Музыка Галіны Кутас Аранжыроўка Вячаслава Шапава	<i>Родная школа — два словы святыя</i> <i>Для кожнага, хто навучаецца тут.</i>	<i>І жоны з нас — малайчына!</i> <i>Сляшэцца мы з класа ў клас.</i> <i>Які славіцца наша Айчына</i> <i>І збудуцца мары у нас!</i>
<i>Мы ўсе, Беларусь, твае дзеці,</i> <i>Нашчадкі Скарынавых спраў.</i> <i>А лепшае месца на свеце —</i> <i>Дзе першы званок прагучаў.</i>	<i>Настаўнікі — нашы дарадцы,</i> <i>І што ні ўрок — адкрыццё.</i> <i>А цяжкасці нам не збаіцца:</i> <i>Мы песняй вітаем жыццё.</i>	<i>Прыпеў.</i> <i>І клікаць дзяцінства сады.</i> <i>Прыпеў.</i>
<i>Прыпеў:</i> <i>Родная школа, а мы — маладыя,</i> <i>І з кніжкай сярбуе вучнёўскі наш гурт.</i>		

СЁННЯ

Сонца	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск	6.11	20.08	13.57
Віцебск	5.59	20.01	14.02
Магілёў	6.01	19.52	13.51
Гомель	6.01	19.52	13.51
Гродна	6.27	20.23	13.56
Брэст	6.31	20.20	13.49

ЗАЎТРА

Геамагнітныя ўзрушэнні

ГРОДНА 756мм рт.сл. +11...+13°C +24...+26°C	ВІЦЕБСК 753мм рт.сл. +13...+15°C +18...+21°C	МАГІЛЕЎ 750мм рт.сл. +13...+15°C +20...+22°C
БРЭСТ 755мм рт.сл. +14...+16°C +25...+27°C	МІНСК 748мм рт.сл. +12...+14°C +21...+23°C	ГОМЕЛЬ 754мм рт.сл. +14...+16°C +22...+24°C

Абазначэнні:

- — няма прыкметных геамагнітных узрушэнняў
- — невялікія геамагнітныя узрушэнні
- — слабая геамагнітная бура

...у суседзях

ВАРШАВА +27...+29°C	КІЕЎ +24...+26°C	РЫГА +20...+22°C
ВІЛЬНЮС +20...+22°C	МАСКВА +18...+20°C	С.-ПЕЦЯРБУРГ +17...+19°C

УСМІХНЕМСЯ

— Сёма, а што вы падарылі маладым на вясельле?

— Стардаўні сервіз на 12 персон. А вы?

— А я — сервіз для чаю на 48 персон!

Гадоўнае ў сямейным жыцці — навучыцца свечасова заплішчываць вочы і уяўляцца вадаспад.

— Скажы, калі ласка, Марына, ці можна давярца Таццяне таямніцы?

— Можна, цалкам. Яна тры гады таму атрымала спадчыну, а муж да гэтага часу не ведае пра гэта.

5 стадыя мыцця посуду:

1. Гнеў.
2. Адмаўленне.
3. Торг.
4. Дзёрсія.
5. Патэльня.

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адлюстравана ў Рэспубліканскім унітарным прадрэмаркце «Выдавецтва «Беларускі Дом друку» ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 20.022. Індэкс 63850. Зак. № 3312.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нумар падпісаны ў 19.30
28 жніўня 2015 года.

ЗВЯЗДА

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар — гадоўні рэдактар **КАРПЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч**

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. ДРЬІЛА (намеснік гадоўнага рэдактара), Н.КАРПЕНКА (першы намеснік гадоўнага рэдактара), А. КЛЯШЧУК, М. ЛІТВІНАУ (намеснік гадоўнага рэдактара), А. ЛЯХОВІЧ (першы намеснік дырэктара), Н. РАСКОЛЬКА, С. РАСКОЛЬКА, А. СЛАНЕСКІ (намеснік гадоўнага рэдактара), В